

INCIPIT

LIBER EZRÆ

(Cap. I.) In anno primo Cyri regis Persarum, ut compleretur verbum Domini ex ore Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: et transduxit vocem in universo regno suo, etiam per scripturam, dicens ¹:

Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, et ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa. Quis est in vobis de universo populo ejus? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat Jerusalem, quæ est in Juda, et ædificet domum Domini Dei Israel, ipse est Deus qui est in Jerusalem. Et omnes reliqui in cunctis locis ubicunque habitant, adjuvent eum viri de loco suo, argento et auro, et substantia, et pecoribus, excepto quod voluntarie offerunt templo Dei, quod est in Jerusalem.

Et surrexerunt principes patrum de Juda, et Benjamin, et sacerdotes, et Levitæ, et omnis cujus Deus suscitavit spiritum ², ut ascenderent ad ædificandum templum Domini, quod erat in Jerusalem. Universique qui erant in circuitu, adjuverunt manus eorum in vasis argenteis et aureis, in substantia, in jumentis, in suppellectili, exceptis his quæ sponte obtulerant. Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Jerusalem, et posuerat ea in templo dei sui.

Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per manum Mithridatis filii Gazabar, et annumeravit ea Sassabæar principi Judæ. Et hic est numerus eorum: phialæ aureæ triginta, phialæ argenteæ mille, cultri viginti novem, scyphi aurei triginta, scyphi argentei secundi quadringenti decem: vasa alia mille. Omnia vasa aurea et argentea quinque millia quadringenta: universa tulit Sassabæar cum his qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Jerusalem.

(Cap. II.) Hi sunt autem filii provinciæ qui ascenderunt de captivitate, quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, et reversi sunt in Jerusalem et Judam, unusquisque in civitatem suam. Qui venerunt cum Zorobabel, Jesita: Neemia, Saraia, Raelaia, Mardochai, Belsan ³, Mesphar, Beguai, Reum, Baana. Numerus virorum populi Israel.

Filii Pharos ⁴, duo millia centum septuaginta duo; filii Sephetia, trecenti septuaginta duo; filii Arca, septingenti septuaginta quinque; filii Phaeth Moab, filiorum Josue Joab, duo millia octingenti duodecim:

A filii Elam, mille ducenti quinquaginta quatuor: filii Zethua nongenti quadraginta quinque: filii Zachai septingenti sexaginta; filii Bani, sexcenti quadraginta duo; filii Bebai, sexcenti viginti tres; filii Azgad, mille ducenti viginti duo; filii Adoniam, sexcenti sexaginta sex; filii Beguai, duo millia quinquaginta sex; filii Adin, quadringenti quinquaginta quatuor; filii Ather qui erant ex Ezechia ⁵, nonaginta octo; filii Bezai, trecenti viginti tres; filii Jora, centum duodecim; filii Asom, ducenti viginti tres, filii Gebbar nonaginta quinque; filii Beth-Leem, centum viginti tres viri; Netupha, quinquaginta sex; viri Anathothi, centum viginti octo; filii Azmaveth, quadraginta duo: filii Cariath-Arim, Cephira, et Boroth, septingenti quadraginta tres; filii Arama et Gaba, sexcenti viginti unus; viri Machmas, centum viginti duo viri: Beth-El et Ai ⁶ ducenti viginti tres; filii Nebo, quinquaginta duo; filii Megbis, centum quinquaginta sex; filii Elam alterius, mille ducenti quinquaginta quatuor: filii Arim, trecenti viginti; filii Lod, Adid, et Ono, septingenti viginti quinque; filii Jeriho, trecenti quadraginta quinque; filii Senna, tria millia sexcenti triginta.

Sacerdotes: filii Idata ⁷ in domo Jesuæ, nongenti septuaginta tres: filii Emmer, mille quinquaginta duo; filii Pheshur ⁸ mille ducenti quadraginta septem, filii Arim, mille decem et septem.

Levitæ: filii Jesuæ, et Cedmiel filiorum Odevia, septuaginta quatuor. Cantores: filii Asaph, centum viginti octo. Filii Janitorum: filii Seltum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai: universi centum triginta novem. Nathinæi: filii Silia, filii Asupha, filii Tebbaotæ, filii Ceros, filii Sias, filii Pitadon, filii Lebana, filii Agaba, filii Accub, filii Agab, filii Senila, filii Anan, filii Gaddel, Gaer, filii Rasia, filii Sasin, filii Necoda, filii Gazem, filii Aza, filii Phasea, filii Besee, filii Asennaa, filii Munim, filii Nephusim, filii Becbuc, filii Acupha, filii Arur, filii Besluth, filii Naida, filii Arsa, filii Bercos, filii Sisara, filii Thema, filii Nasia, filii Athupha.

Filii servorum Salomonis, filii Sotei, filii Sophe-ret, filii Pharuda, filii Iala, filii Dercon: filii Goddet, filii Saphatia, filii Atil, filii Phochereth, qui erant de Asebaim, filii Amni: omnes Nathinæi, et filii servorum Salomonis, trecenti nonaginta duo.

Et hi qui ascenderunt de Tiremelaa (Al. Thel-mala), Tuelarsa, Cherub, Eddon, Emmer ⁹, et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen

¹ Regius codex: *Et præcepit per totum regnum suum ex scripto dicens*, etc. MART.

² Plus habet Reginæ ms. *Spiritum sanctum*: paulo quoque post *adjuvarent* pro *adjuvarunt* legi.

³ Reginæ ms. *Belran* et *Beguiai*, minus tamen recte.

⁴ Idem ms. *Phares* pro *Pharos*, tum *Thessesfelia* pro *Sephetia*, denique *Fet Moab* pro *Phael Moab*, atque alia ejusmodi scripturæ vitia quæ sigillatim adnotare vix operæ pretium est.

⁵ Hic paulo pressius ad Hebræum legit Reginæ ms. *Jezechia*: et mox *Gabbar* pro *Gehbar*, et *Nepte* pro *Netupha*, *Cephiara* pro *Cephira*, denique *Gabasses* pro *Gabaa*, quæ videntur scribarum menda.

⁶ Cum sint et nostri, et quos Martianæus laudat,

ms. libri qui præferant *Gai* pro *At*, non scribarum eam esse culpam, sed doctam ipsius fortasse interpretis curam putandum est, cum et in Hebræo per *y* efferatur *העי*, quam litteram per *g* vetustiores interpretes passim reddunt.

⁷ Vulgati, *ladaia*; Regin. ms. *Adaia*: piget vero longius hæc persequi.

⁸ Idem retinent hic loci *Phesur* vel *Phessur* sine *h*, hoc est sine *Hheth* Hebræo, quod tamen legitur *פשהור* *Pheshhur*. MART.

⁹ Scriptorum vitio confusa sunt istæc nomina, sic enim habent ms. codices *Arsacherub* et *Don d Mer*: proclivi quidem lapsu scribunt, et *Don* pro *Eddon* pro *et*, *Mer* pro *Emmer*. MART.

suum; utrum ex Israel essent. Filii Dalai, filii Tobia, filii Necoda, sexenti quinquaginta duo.

Et de filiis sacerdotum: Filii Hobia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaditis uxorem, et vocatus est nomine eorum: hi quæsierunt scripturam genealogiæ suæ, et non invenerunt, et ejecti sunt de sacerdotio.

Et dixit Athersatha eis ut non comederent de Sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus. Omnis multitudo quasi unus, quadraginta duo millia trecenti sexaginta, exceptis servis eorum et ancillis, qui erant septem millia trecenti triginta septem: et in ipsis cantores atque cantatrices ducenti. Equi eorum septingenti triginta sex; muli eorum, ducenti quadraginta quinque; cameli eorum, quadringenti triginta quinque; asini eorum, sex millia septingenti viginti.

Et de principibus patrum, cum ingrederentur templum Domini, quod est in Jerusalem, sponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco suo. Secundum vires suas dederunt impensas operis, auri solidos sexaginta¹ millia et mille, argenti minas quinque millia, et vestes sacerdotales centum. Habitaverunt ergo sacerdotes et Levitæ, et de populo, et cantores, et janitores, et Nathinæi, in urbibus suis, universusque Israel in civitatibus suis.

(Cap. III.) Jamque venerat mensis septimus, et erant filii Israel in civitatibus suis: congregatus est ergo populus quasi vir unus in Jerusalem, et surrexit Josue filius Josedec, et fratres ejus sacerdotes, et Zerobabel filius Salathiel, et fratres ejus, et ædificaverunt altare Dei Israel, ut offerrent in eo holocaustomata, sicut scriptum est in lege Mosi vir Dei. Collocaverunt autem² altare Dei³ super bases suas, deterrentibus eos per circuitum populis terrarum, et obtulerunt super illud holocaustum Domino mane et vespere: feceruntque solemnitatem Tabernaculorum, sicut scriptum est, et holocaustum diebus singulis per ordinem secundum præceptum opus diei in die suo. Et post hæc holocaustum jure, tam in Kalendis quam in universis solemnitatibus Domini, quæ erant consecratæ, et in omnibus in quibus ultro offerebatur munus Domino. A primo die mensis septimi cœperunt offerre holocaustum Domino: porro templum Dei fundatum necdum erat. Dederunt autem pecunias latomis et cæmentariis: cibum quoque et potum, et oleum, Sydoniis Tyriisque, ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Joppe, juxta quod præceperat Cyrus rex Persarum eis.

Anno autem secundo adventus eorum ad templum Dei in Jerusalem, mense secundo, cœperunt Zerobabel filius Salathiel, et Josue filius Josedec, et reliqui de fratribus eorum sacerdotes, et Levitæ, et omnes qui venerant de captivitate in Jerusalem, et constituerunt levitas a viginti annis et supra, uturgerent opus Domini. Steti que Josue et filii ejus, et fratres ejus: Cedmiel et filii ejus, et filii Juda,

A quasi vir unus, ut instarent super eos qui faciebant opus in templo Dei⁴: filii Enadad, et filii eorum, et fratres eorum Levitæ.

Fundato igitur a cæmentariis templo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis et Levitæ filii Asaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David regis Israel. Et concinnebant in hymnis et confessione Domino: Queniam bonus, quoniam in æternum misericordiae ejus super Israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eo quod fundatum esset templum Domini: plurimi etiam de sacerdotibus et Levitis, et principes patrum, seniores⁵, qui viderant templum prius, cum fundatum esset hoc templum⁶ in oculis eorum, fiebant voce magna: et multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem. Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, et vocem fletus populi: commistim enim populus vociferabatur clamore magno, et vox audiebatur procul.

(Cap. IV.) Audierent autem hostes Judæ et Benjamin quia filii captivitatis ædificarent templum Domino Deo Israel: et accedentes ad Zerobabel et ad principes patrum, dixerunt eis: Ædificemus vobiscum, quia ita ut vos, quærimus Deum vestrum: ecce nos immolamus victimas a diebus Azor Addan regis Assur, qui adduxit nos huc. Et dixit eis Zerobabel, et Josue, et reliqui principes patrum Israel: Non est vobis et nobis ut ædificemus domum Deo nostro, sed nos ipsi soli ædificabimus Domino Deo nostro sicut præcepit nobis Cyrius rex Persarum.

Factum est igitur ut populus terræ impediret manus populi Judæ, et turbaret eos in ædificando. Conduxerunt quoque (Al. autem) adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, et usque ad regnum Darii regis Persarum.

In regno autem Assueri, in principio regni ejus, scripserunt accusationem adversus habitatores Judæ et Jerusalem. Et in diebus Artaxerxis scripsit Beselam Mithridates, et Thabeel, et reliqui qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum: epistola autem accusationis scripta erat Syriace, et legebatur sermone Syro. Reum Beelteem, et Samsai scriba scripserunt epistolam unam de Jerusalem Artaxerxi regi, hujusmodi: Reum Beelteem, et Samsai scriba, et reliqui consiliatores eorum. Dinæi, et Aptiarsathonæi⁷, Terphalæi, Apharsæi, Erchuæi, Babylonii, Susanechæi⁸, Dæi, Elamith, et cæteri de gentibus quas transtulit Asenaphar magnus et gloriosus: et habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, et in reliquis regionibus trans flumen in pace.

Hoc est exemplar epistolæ quam miserunt ad eum:

ARTAXERXI REGI, SERVI TUI, VIRI QUI SUNT TRANS FLUVIUM, SALUTEM DICUNT.

D Notum sit regi, quia Judæi, qui ascenderunt a te

¹ Hic quoque error est in numero: nam pro sexaginta posuerunt quadraginta, numericis notis hoc modo transpositis, XL millia, pro LX millia. Canon Memmianus habet in contextu, solidos cccc millia et mille, in margine vero XL notat pro cccc. MART.

— Regin. ms. perperam, solidos quadringenta et mille: Martianus in suis videtur offendisse, quadraginta millia et mille: quæ tamen falsa ipsa quoque est lectio.

² Collocaverunt autem, etc. Regius codex: Et collocaverunt altare Dei Israel super bases suas; deterrebant autem eos per circuitum populi terrarum. MART.

³ Nomen Dei hic retinet cum Reginæ ms. ipse etiam Hebræus textus et Græcus.

⁴ Aliter idem Regius ms: Et filii Juda unanimiter, ut instarent super eos qui faciebant opera in domo Dei . . . et fratres eorum Levitæ fundaverunt

ædificantes templum Domini, et steterunt sacerdotes, etc. Deinde v. 11: Et responderunt in laude et in confessione Domino, quoniam bonus est. Has omnes variantes lectiones retinet supra dictus codex num. 5564 in bibliotheca Christianissimi regis. MART.

⁵ Hoc modo legit præstantissimum exemplar ms. San-Germanens. num. 15. Alii mss. codices minus bene legunt, et hoc templum, etc. MART.

⁶ Vulgati et hoc templum, etc. refragantibus nostris aliorumque mss.

⁷ Reginæ ms., Dinai et Pharsathæi, et mox Susanechanei.

⁸ Mss. habent Apharsathæi sine ̄ Caph in fine vocis. Hebræus non sibi constat in hoc scribendo nomine, nam hic scribitur cum ̄ Thau in medio, infra autem capite v. vers. 6, absque ullo Thau, Apharsachæi.

ad nos, venerunt in Jerusalem civitatem rebellem et pessimam, quam ædificant, exstruentes muros ejus, et parietes componentes. Nunc igitur notum sit regi, quia si civitas illa ædificata fuerit, et muri ejus instaurati, tributum, et vectigal, et annuos redditus non dabunt, et usque ad reges hæc noxa perveniet. Nos autem memores salis, quod in palatio comedimus, et quia læsiones regis videre nefas ducimus, idcirco misimus et nuntiavimus regi, ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum, et invenes scriptum in Commentariis: et scies quoniam urbs illa urbs rebellis est, et nocens regibus et provinciis, et bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quamobrem et civitas ipsa destructa est. Nuntiamus nos regi, quoniam si civitas illa ædificata fuerit, et muri ipsius instaurati, possessionem trans fluvium non habebis.

Verbum misit rex ad Reum Beelteem, et Samsai scribam, et ad reliquos quierant in consilio eorum habitatores Samariæ, et cæteris trans fluvium, salutem dicens et pacem.

Accusatio, quam misistis ad nos, manifeste lecta est coram me. Et a me præceptum est: et recensuerunt, inveneruntque quoniam civitas illa a diebus antiquis adversum reges rebellat, et seditiones et prælia concitantur in ea: nam et reges fortissimi fuerunt in Jerusalem, qui et dominati sunt omni regioni quæ trans fluvium est: tributum quoque et vectigal, et redditus accipiebant. Nunc ergo audite sententiam: ut prohibeatis viros illos, et urbs illa non ædificetur, donec si forte a me jussum fuerit. Videte ne negligenter hoc impleatis, et paulatim crescat malum contra reges.

Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est coram Reum, et Samsai scriba, et consiliariis eorum: et abierunt festini in Jerusalem ad Judæos, et prohibuerunt eos in brachio et robore. Tunc intermissum est opus domus Domini in Jerusalem, et non fiebat usque ad annum secundum regni Darii regis Persarum.

(Cap. V.) Prophetaverunt autem Aggæus propheta et Zacharia filius Addo, prophetantes ad Judæos, qui erant in Judæa et Jerusalem, in nomine Dei Israel, tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, et Josue filius Josedec, et cæperunt ædificare templum Dei in Jerusalem, et cum eis prophetæ Dei adjuvantes eos.

In ipso tempore venit ad eos Thathannai¹, qui erat dux trans flumen, et Stharbuzanai, et consiliarii eorum: sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium, ut domum hæc ædificaretis, et muros hos instauraretis? Ad quod respondimus eis, quæ essent nomina hominum auctorum illius ædificationis. Oculus autem Dei eorum factus est super senes (Al. seniores) Judæorum, et non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad Darium referretur, et tunc satisfacerent adversus accusationem illam.

Exemplar epistolæ, quam misit Thathannai dux regionis trans flumen, et Stharbuzanai, et consiliatores ejus Arphasachæi, qui erant trans flumen, ad Darium regem. Sermo quem miserant ei, sic scriptus erat.

DARIO REGI PAX OMNIS.

Notum sit regi, isse nos ad Judæam provinciam, ad domum Dei magni, quæ ædificatur lapide impo-

lito, et ligna ponuntur in parietibus, opusque illud diligenter exstruitur, et crescit in manibus eorum. Interrogavimus ergo senes illos, et ita diximus eis: Quis dedit vobis potestatem ut domum hæc ædificaretis, et muros hos instauraretis? Sed et nomina eorum quæ sivimus ab eis, ut nuntiarem tibi, quæ scripsimus nomina virorum, qui sunt principes in eis. Hujuscemodi autem sermonem responderunt nobis, dicentes: Nos sumus servi Dei cæli et terræ, et ædificamus templum, quod erat exstructum ante hos annos multos, quodque rex Israel² magnus ædificaverat, et exstruxerat. Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri Deum cæli, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hæc destruxit, et populum ejus transtulit Babylonem.

Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex proposuit edictum, ut domus Dei hæc ædificaretur. Nam et vasa templi Dei³ aurea et argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo, quod erat in Jerusalem, et apostaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo. Babylonis, et data sunt Sasebasar vocabulo, quem et principem constituit, dixitque ei: Hæc vasa tolle, et vade, et pone ea in templo, quod est in Jerusalem, et domus Dei ædificetur in loco suo. Tunc itaque Sasebasar ille venit et posuit fundamentum templi Dei in Jerusalem, et ex eo tempore usque nunc ædificatur, et necdum completum est.

Nunc ergo, sive videtur regi bonum, recenseat in bibliotheca regis, quæ est in Babylone, utrumnam a Cyro rege jussum sit ut ædificaretur domus Dei in Jerusalem, et voluntatem regis super hæc remittat ad nos.

(Cap. VI.) Tunc Darius rex præcepit: et recensuerunt in bibliotheca librorum qui erant repositi in Babylone, et inventum est in Ecbatanis, quod est castrum in Medana⁴ provincia, volumen unum, talisque scriptus erat in eo commentarius:

Anno primo Cyri regis; Cyrus rex decrevit ut domus Dei, quæ est in Jerusalem, ædificaretur in loco ubi immolent hostias, et ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta⁵, et latitudinem cubitorum sexaginta, ordines de lapidibus impositis tres, et sic ordines de lignis novis: sumptus autem de domo regis dabuntur. Sed et vasa templi Dei aurea et argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo Jerusalem, et attulerat ea in Babylonem, reddantur et referantur in templum Jerusalem in locum suum; quæ et posita sunt in templo Dei.

Nunc ergo Thathannai (Al. Thannæ) dux regionis, quæ est trans flumen, Stharbuzanai, et consiliarii vestri Aphasachæi, qui estis trans flumen, procul recedite ab illis, et dimittite fieri templum Dei⁶ illud a duce Judæorum et a senioribus eorum, domum Dei illam ædificent in loco suo. Sed et a me præceptum est, quid oporteat fieri a presbyteris Judæorum illis, ut ædificetur domus Dei, scilicet, ut de arca regis, id est, de tributis, quæ dantur de regione trans flumen, studiose sumptus dentur viris illius, ne impediatur opus. Quod si necesse fuerit, et vitulos, et agnos, et hædos in holocaustum Deo cæli, frumentum, sal, vinum, et oleum, secundum ritum sacerdotum, qui sunt in Jerusalem, de-

¹ Constanter absque aspiratione, *Tatannai* affert Regin, mss.

² Tacet Reginæ ms. *Israel*, quod est tamen in Hebræo textu nomen.

³ Hic vero *Dei* nomen, quod Martianæus prætermiserat, restituimus ex Reginæ ms. consentiente Hebr. textu, cæterisque vulgatis libris.

⁴ In regio codice legitur, *in media provincia*. Canon Memmianus in textu habet *Medana*, in mar-

gine vero, *alibi Madana, ulibi Madena*. Quæ profecto sunt levissimi momenti, nec tamen omnino prætermittenda propter eos, qui laboribus studiosorum insidiantur. Mart,

⁵ Altitudinis cubitos *septuaginta*, et latitudinis *triginta* Regin. ms. supputat.

⁶ Illud *Dei*, quod tamen et in Hebr. resonat, Regin ms. omittit.

tur eis per singulos dies, ne sit in aliquo querimonia. Et offerant oblationes Deo cœli, orentque pro vita regis et filiorum ejus. A me ergo positum est decretum, ut omnis homo qui hanc mutaverit jussionem, tollatur lignum de domo ipsius, et erigatur, et configatur in eo: domus autem ejus publicetur. Deus autem, qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna, et populum qui extenderit manum suam ut repugnet, et dissipet domum Dei illam, quæ est in Jerusalem. Ego Darius statui decretum quod studiose impleri volo.

Igitur Thathannai, dux regionis trans flumen, et Stharbutzanai, et consiliarii ejus, secundum quod præceperat Darius rex, sic diligenter exsecuti sunt. Seniores autem Judæorum ædificabant et prosperebantur juxta prophetiam Aggæi prophetæ, et Zachariæ filii Addo: et ædificaverunt et construxerunt, jubente Deo Israel, et jubente Cyro, et Dario, et Artaxerxe, regibus Persarum: et compleverunt domum Dei istam usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darii regis.

Fecerunt autem filii Israel, sacerdotes et Levitæ, et reliqui filiorum transmigrationsis, dedicationem domus Dei in gaudio. Et obtulerunt in dedicationem domus Dei vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Israel, duodecim, juxta numerum tribuum Israel. Et statuerunt sacerdotes in ordinibus suis, et Levitas in vicibus suis, super opera Dei in Jerusalem, sicut scriptum est in libro Mosi. Fecerunt autem filii Israel transmigrationsis Pascha quartadecima die mensis primi. Purificati enim fuerant sacerdotes et Levitæ quasi unus: omnes mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigrationsis, et fratribus suis sacerdotibus, et sibi. Et comederunt filii Israel, qui reversi fuerant de transmigrationse, et omnes qui se separaverant a coinquinatione gentium terræ ad eos, ut quærent Dominum Deum Israel. Et fecerunt solemnitatem Azymorum septem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, et converterat cor regis Assur ad eos, ut adjuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Israel.

(Cap. VII.) Post hæc autem verba, in regno Artaxerxis regis Persarum, Ezras filius Saraïæ, filii Azariæ, filii Helciæ, filii Sellum, filii Sadoc, filii Abitob, filii Amariæ, filii Azariæ¹, filii Marioth, filii Zariæ, filii Ozi, filii Bucci, filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazar, filii Aaron sacerdotis ab initio. Ipse Ezras ascendit de Babylone, et ipse scriba velox in lege Mosi, quam dedit Dominus Deus Israel: et dedit ei rex secundum manum Domini Dei ejus super eum, omnem petitionem ejus. Et ascenderunt de filiis Israel, et de filiis sacerdotum, et de filiis Levitarum, et de cantoribus, et de janitoribus, et de Nathinæis, in Jerusalem, anno septimo Artaxerxis regis. Et venerunt in Jerusalem mense quinto, ipse est annus septimus regis. Quia in primo die mensis primi cœpit ascendere de Babylone, et in primo die mensis quinti venit in Jerusalem, juxta manum Dei sui bonam super se. Ezras enim paravit cor suum, ut investigaret legem Domini, et faceret et doceret in Israel præceptum et judicium.

Hoc est autem exemplar epistolæ editi, quod dedit rex Artaxerxes Ezræ sacerdoti, scribæ erudito in sermonibus et præceptis Domini, et cæremoniis ejus in Israel.

ARTAXERXES REX REGUM EZRÆ SACERDOTI, SCRIBÆ LEGIS DEI COELI DOCTISSIMO, SALUTEM.

¹ In Regin. ms. filii Achitob, filii Amraias tum, filii Maraioth filii Azariæ, etc.

² Prima manu in Reginæ codice scriptum fuit nabis.

³ Idem ms. Pheth Moab, et Azariæ pro Zaræ: tum præponit versiculum, De filiis Adden Ahed, et

A A me decretum est, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israel, et de sacerdotibus ejus, et de Levitis, ire in Jerusalem, tecum vadat. A facie enim regis, et septem consiliatorum ejus, missus es, ut visites Judæam et Jerusalem in lege Dei tui, quæ est in manu tua, et ut feras argentum et aurum, quod rex et consiliatores ejus sponte obtulerunt Deo Israel, cujus in Jerusalem tabernaculum est. Et omne argentum et aurum quodcunque inveneris in universa provincia Babylonis, et populus offerre voluerit, et de sacerdotibus quæ sponte obtulerint domui Dei sui, quæ est in Jerusalem, libere accipe, et studiose eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos et sacrificia et libamina eorum, et offer ea super altare templi Dei vestri, quod est in Jerusalem. Sed et si quid tibi et fratribus tuis placuerit, de reliquo argento et auro ut faciatis, juxta voluntatem Dei vestri facite. Vasa quoque, quæ dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in conspectu Dei in Jerusalem. Sed et cætera, quibus opus fuerit in domo Dei tui, quantumcunque necesse est ut expandas, dabitur² de thesauro, et de fisco regis, et a me. Ego Artaxerxes, rex, statui atque decrevi omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans flumen, ut quodcunque petierit a vobis Ezras sacerdos, scriba legis Dei cœli, absque mora detis, usque ad argenti talenta centum, et usque ad frumenti coros centum, et usque ad vini batos centum, et usque ad batos olei centum, salvo vero absque mensura. Omne, quod ad ritum Dei cœli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cœli, ne forte irascatur contra regnum regis et filiorum ejus. Vobisque notum facimus de universis sacerdotibus, et Levitis, et cantoribus, et janitoribus, Nathinæis, et ministris domus Dei hujus, ut vectigal, et tributum, et annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. Tu autem, Ezra, secundum sapientiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitue judices et præsides, ut judicent omni populo qui est trans flumen, his videlicet qui noverrunt legem Dei tui, sed et imperitos docete libere. Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, et legem regis diligenter, judicium erit de eo, sive in mortem, sive in exilium, sive in condemnationem substantiæ ejus, vel certe in carcerem.

Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis, ut glorificaret domum Domini, quæ est in Jerusalem, et in me inclinavit misericordiam suam coram rege et consiliatoribus ejus, et universis principibus regis potentibus.

Et ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Israel principes qui ascenderent mecum.

[Cap. VIII.] Hi sunt ergo principes familiarum, et genealogia eorum qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone. De filiis Phinees, Gerson. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Attus. De filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacharias: et cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta. De filiis Phaeth-Moab³, Elioenai filius Zaræ, et cum eo ducenti viri. De filiis Secheniæ, filius Ezechiel, et cum eo trecenti viri. De filiis Adden, Abed, filius Jonathan, et cum eo quinquaginta viri. De filiis Elam, Isaias filius Athaliæ, et cum eo septuaginta viri. De filiis Saphatiæ, Zebedia, filius Michael, et cum eo octoginta viri. De filiis Joab, Obedia filius Jehiel, et cum eo ducenti decem et octo viri. De filiis Selomith, filius Josphiæ, et cum eo centum sexaginta viri. De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, et cum eo viginti octo viri. De filiis Ezgad, Jo-

qui subsequitur, De filiis Secheniæ, etc., qui amanuensium est lapsus. Hierzechiel quoque pro Ezechiel mox legit, et paulo post Abedia filius Iechiel, denique Ezgad, pro Ezgad, et Secctan pro Eccetan.

hanan filius Eccetan, et cum eo centum et decem viri. De filiis Adonicam, qui erant novissimi : et hæc nomina eorum : Elipheleth, et Jeiel ¹, et Samaias, et cum eis sexaginta viri. De filiis Begui, Uthai et Zachur ², et cum eis sexaginta viri.

Congregavi autem eos ad fluvium qui decurrit ad Aava ³, et mansimus ibi tribus diebus : quæsi vique in populo et in sacerdotibus de filiis Levi, et non inveni ibi. Itaque misi Eliezer, et Ariel, et Semeiam, et Elnathan, et Jarib, et alterum Elnathan, et Nathan, et Zachariam, et Mosollam principes : et Joiarib, et Elnathan sapientes. Et misi eos ad Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco, et posui in ore eorum verba quæ loquerentur ad Eddo, et fratres ejus Nathinæos, in loco Chasphiæ, ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri. Et adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Mooli, filii Levi, filii Israel, et Sarabaiam, et filios ejus et fratres ejus decem et octo, et Asabiam ⁴, et cum eo Isaiam de filiis Merari, fratresque ejus et filios ejus viginti : et de Nathinæis, quos dederat David et principes ad ministeria Levitarum, Nathinæos ducentos viginti : omnes hi suis nominibus vocabantur.

Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Aava, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, et petere-mus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris, universæque substantiæ nostræ. Krubui enim petere a rege auxilium et equites, qui defenderent nos ab inimico in via : quia dixeramus regi : Manus Dei nostri est super omnes qui quærent eum in bonitate : et imperium ejus et fortitudo ejus, et furor super omnes, qui derelinquunt eum. Jejunavimus autem, et rogavimus Deum nostrum pro hoc : et evenit nobis prospere. Et separavi de principibus sacerdotum duodecim, Sarabaiam, Asabiam, et cum eis de fratribus eorum decem. Appendique eis argentum et aurum, et vasa consecrata domus Dei nostri, quæ obtulerat rex et consiliatores ejus, et principes ejus, universusque Israel eorum, qui inventi fuerant : et appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, et vasa argentea centum, auri centum talenta : et crateres aureos viginti, qui habebant solidos millenos, et vasa æris fulgentis optimi duo pulchra ut aurum. Et dixi eis : Vos sancti Domini, et vasa sancta, et argentum et aurum quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum : vigilate et custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum, et Levitarum, et ducibus familiarum Israel in Jerusalem, in thesaurum domus Domini. Susceperunt autem sacerdotes et Levitæ pondus argenti, et auri, et vasorum, ut deferrent Jerusalem in domum Dei nostri.

Promovimus ergo ⁵ a flumine Aava duodecimo die mensis primi, ut pergeremus Jerusalem : et manus Dei nostri fuit super nos, et liberavit nos de manu inimici et insidiatoris in via. Et venimus Jerusalem et mansimus ibi diebus tribus. Die autem quarta appensum est argentum, et aurum, et vasa ⁶ in domo Dei nostri per manum Meremoth filii Uriæ sacerdotis, et cum eo Eleazar filius Phi-

nees, cumque eis Jozabed filius Josue, et Noadaia filius Bennoi Levitæ, juxta numerum et pondus omnium : descriptumque est omne pondus in tempore illo.

Sed et qui venerant de captivitate filii transmigrationis, obtulerunt holocaustomata Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato duodecim : omnia in holocaustum Domino. Dederunt autem edicta regis satrapis, qui orant de conspectu regis, et ducibus trans flumen, et elevaverunt populum et domum Dei.

[Cap. IX.] Postquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me principes, dicentes : Non est separatus populus Israel, sacerdotes et Levitæ, a populis terrarum, et de abominationibus eorum, Chananæi videlicet, et Hetthæi, et Pherezæi, et Jebusæi, et Ammonitarum, et Moabitarum, et Ægyptiorum, et Amorrhæorum : tulerunt enim de filiabus eorum sibi et filiis suis, et commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum : manus etiam principum et magistratum fuit in transgressione hac prima. Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum et tunicam, et evelli capillos capitis mei et barbæ, et sedi mœrens. Convenerunt autem ad me omnes qui timebant verbum Dei Israel, pro transgressione eorum qui de captivitate venerant, et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum : et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, et scisso pallio et tunica, curvavi genua mea, et expandi manus meas ad Dominum Deum meum, et dixi : Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te : quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput, et delicta nostra creverunt usque ad cælum, a diebus patrum nostrorum : sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, et reges nostri, et sacerdotes nostri, in manum regum terrarum, in gladium, in captivitatem, in rapinam, et in confusionem vultus, sicut et die hac. Et nunc quasi parum et ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, et daretur nobis paxillus ⁷ in loco sancto ejus, et illuminaret oculos nostros Deus noster, et daret nobis vitam modicam in servitute nostra, quia servi sumus, et in servitute nostra non dereliquit nos Deus noster, sed inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum, ut daret nobis vitam, et sublimaret domum Dei nostri, et extrueret solitudines ejus, et daret nobis sepem ⁸ in Juda et Jerusalem. Et nunc quid dicemus, Deus noster, post hæc? quia dereliquimus mandata tua, quæ præcepisti in manu servorum tuorum prophetarum, dicens : Terra ad quam vos ingredimini ut possideatis eam, terra immunda est, juxta immunditiam populorum cæterarumque terrarum, abominationibus eorum qui repleverunt eam ab ore usque ad os coinquatione sua. Nunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum, et filias eorum ne accipiatis filiis vestris, et non quærat pacem eorum, et prosperitatem eorum,

¹ Reginæ ms. *Hehihel*, ubi et notat de subsequenti nomine *Samaias*, quod alibi *Ramaias* dicitur. Præterea *Zacchur* cum gemino *c* legit : in Hebr. et Græco *Zabud* scriptum est. Hieronymus quod et Martianus observat, *כ* pro *ב*, et *ר* pro *ד* accepit.

² In Hebræo hodierno זבוד *Zabud* legimus, quod Septuaginta Interpretes etiam legebant Ζαβούδ. Hieronymus e contra pro *ב* *Beth*, in suis exemplaribus Hebræis legebat *כ* *Caph*, et *ר* *Res*, pro *ד* *Daleth*, זכור *Rachur*, non *Zabud*. MART.

³ Hic atque intra *Havua* pro *Aava*, et *Mesolam* pro *Mosollam* in Reginæ ms. legitur.

⁴ Idem ms., *Sabiam* pro *Asabiam*, et *Saiam* pro

Isaiam præfert.

⁵ Priora hæc verba, *Promovimus ergo*, in Reginæ ms. desiderantur.

⁶ Hic iterum voces *et vasa*, quæ in Hebr. tamen sunt, Reginæ ms. omittit. Mox *Remoth* pro *Meremoth* legit.

⁷ Reginæ ms. *pax illius* habet duobus verbis pro *paxillus*, quem errorem ahi quoque Latini codices errant.

⁸ Iterum *spem* pro *sepem* haud recte cum quibusdam aliis Latinis codicibus, *Lyranus* atque *Estius* Reginæ ms. præfert.

usque in æternum : ut confortemini, et comedatis quæ bona sunt terræ, et hæredes habeatis filios vestros usque in sæculum. Et post omnia quæ venerunt super nos in operibus nostris pessimis, et in delicto nostro magno, quia tu Deus noster liberasti nos de iniquitate nostra, et dedisti nobis salutem sicut est hodie, ut non converteremur et irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia jungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem, ne dimitteres nobis reliquias ad salutem? Domine Deus Israel, justus es tu: quoniam derelicti sumus, qui salvaremur sicut die hac. Ecce, coram te sumus in delicto nostro. Non enim stari potest coram te super hoc.

[Cap. X.] Sic ergo orante Ezra, et implorante eo, et fente, et jacente ante templum Dei, collectus est ad eum de Israel cætus grandis nimis virorum et mulierum et puerorum, et flevit populus multo fletu. Et respondit Sechenias filius Jeiel¹ de filiis Elam, et dixit Ezræ: Non prævaricati sumus in Deum nostrum, et duximus uxores alienigenas de populis terræ, et nunc, si est pœnitentia in Israel super hoc, percutiamus fœdus cum Domino Deo nostro, ut projiciamus universas uxores, et eos qui de his nati sunt, juxta voluntatem Domini et eorum qui timent præceptum Domini Dei nostri: secundum legem fiat. Surge, tuum est decernere, nosque erimus tecum: confortare, et fac.

Surrexit ergo Ezras, et adjuravit principes sacerdotum et Levitarum, et omnem Israel, ut facerent secundum verbum hoc, et juraverunt. Et surrexit Ezras ante domum Dei, et abiit ad cubiculum Johanan filii Eliasib, et ingressus est illuc, panem non comedit, et aquam non bibit: lugebat enim in transgressione eorum qui de captivitate venerant. Et missa est vox in Juda et in Jerusalem omnibus filiis transmigrationis, ut congregarentur in Jerusalem: et omnis qui non venerit in tribus diebus juxta consilium principum et seniorum, auferetur universa substantia ejus, et ipse abjicietur de cœtu transmigrationis.

Convenerunt igitur omnes viri Juda et Benjamin in Jerusalem tribus diebus, ipse est mensis nonus, vicesimo die mensis: et sedit omnis populus in platea domus Dei, trementes pro peccato et pluviis. Et surrexit Ezras sacerdos, et dixit ad eos: Vos transgressi estis, et duxistis uxores alienigenas, ut adderetis super delictum Israel. Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum, et facite placitum ejus, et separamini a populis terræ, et ab uxoribus alienigenis. Et respondit universa multitudo, dixitque voce magna: Juxta verbum tuum ad nos, sic fiat.

Verumtamen quia populus multus est, et tempus pluviæ, et non sustinemus stare foris, et opus non est diei unius vel duorum (vehementer quippe peccavimus in sermone isto), constituentur principes in universa multitudine: et omnes in civitatibus nostris qui duxerunt uxores alienigenas, veniant in temporibus statutis, et cum his seniores per civitatem et civitatem, et judices ejus, donec avertatur ira Dei nostri a nobis super peccato hoc.

Igitur Jonathan filius Azael, et Jaasia filius Thecuc, steterunt super hoc, et Mosollam et Sebethai Levites adjuverunt eos: Feceruntque sic filii trans-

migrationis. Et abierunt, Ezras sacerdos, viri et principes familiarum, in domum patrum suorum, et omnes per nomina sua, et sederunt in die primo mensis decimi ut quærerent rem. Et consummati sunt omnes viri qui duxerunt uxores alienigenas, usque ad diem primam mensis primi.

Et inventi sunt de filiis sacerdotum, qui duxerant uxores alienigenas. De filiis Josue filii Josedec, et fratres ejus, Maasia, et Eliezer, et Jarib, et Godolia. Et dederunt manus suas ut ejicerent uxores suas, et pro delicto suo arietem de ovibus offerrent. Et de filiis Emmer, Anani, et Zebedia. Et de filiis Arim, Maasia, et Elia², et Semeia, et Jehiel, et Ozias. Et de filiis Pheshur, Elioenai, Maasia, Ismael, Nathanael, Jozabed, et Elasa. Et de filiis Levitarum, Jozabed, et Semel, et Celaia, ipse est Calita, Phataia, Juda, et Eliezer. Et de cantoribus, Eliasib. Et de janitoribus, Sellum, et Telem, et Uri. Et ex Israel, de filiis Pharos, Romeia, et Jezia, et Melchia, et Miamin, et Eliezer, et Melchia, et Banea. Et de filiis Elam, Mathania. Zacharias, et Jehiel, et Abdi, et Jerimoth, et Elia. Et de filiis Zetha, Elioenai, Eliazib, Mathania, et Jerimuth, et Zabed, et Aziza. Et de filiis Behail, Johanan, Anania, Zabbai, Athalai. Et de filiis Bani, Mosollam, et Melluch, et Adaia, Jasub, et Saal et Ramoth. Et de filiis Phaeth³ Moab, Edna, et Chalal, Banaias, Maasias, Mathanias, Beseleel, et Beunui, et Manasse. Et de filiis Erem, Eliezer, Jesue, Melchias, Semeias. Simeon, Benjamin, Maloch, Samarias. De filiis Asom. Mathanai, Matthetha, Zabed, Eliphelet, Jermai, Manasse, Semei. De filiis Bani, Maadi, Amram, et Uel, Baneas, et Badaias, Chelian, Vania, Marimuth, et Eliasib, Mathanas, Matthanai, et Jas, et Bani, et Bennui, Semei, et Salmias, et Nathan, et Adaias, Mecnedabai [Al. Mechnebedai], Sisai, Sarai, Ezrel, et Selemiau, Semeria, Sellum, Amaria, Joseph. De filiis Nebo, Jeiel Matthathia, Zabed, Zabina, Jeddu et Joel, Bannaia. Omnes hi acceperunt uxores alienigenas, et fuerunt ex eis mulieres quæ pepererant filios.

VERBA NEEMLE FILII HECILIAE⁴.

[Lib. II. — Cap. I.] Et factum est in mense Casleu, anno vicesimo, et ego eram in Susis castro. Et venit Anani unus de fratribus meis, ipse et viri ex Juda: et interrogavi eos de Judæis qui remanserant et supererant de captivitate, et de Jerusalem. Et dixerunt mihi: Qui remanserunt, et relictis sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt, et in opprobrio: et murus Jerusalem dissipatus est et portæ ejus combustæ sunt igni. Cumque audissem verba hujuscemodi, sedi, et flevi, et luxi diebus multis; et jejunabam, et orabam ante faciem Dei cœli. Et dixi: Quæso, Domine Deus cœli fortis, magne atque terribilis, qui custodis pactum et misericordiam cum his qui te diligunt, et custodiunt mandata tua: fiat auris tua auscultans [Al. sicut aures tuæ auscultantes], et oculi tui aperti, ut audias orationem servi tui, quam ego oro coram te hodie, nocte et die, pro filiis Israel servis tuis, et confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus peccaverunt tibi: et ego et domus patris mei peccavimus, vanitate seducti sumus, et non custodivimus mandatum tuum, et cæremonias, et judicia, quæ præcepisti Mesi servo tuo. Memento verbi,

¹ Continuo Reginæ ms. aspirat *Jehiel*.

² Regin. ms., de filiis *Jerim, Masai, et Helia*. Mox *Josabeth*, et *Helesa*, aliaque his certiora menda, quæ consulto præterimus.

³ Idem ms. hic quemadmodum et supra notatum est, *Phet Moab* pro *Phaeth* legit: Vulgati, *Phahath*.

⁴ Nomina, *Jedu et Joel et Bannaia*, Reginæ ms. tacet.

⁵ Ita legunt mss. San-Germanensis num. 15 et Canon Memmianus prima manu, in quo corrupte emendator posuit *Helchix* pro *Echlix*, sive *Hechlix*. In Hebræo scriptum legimus *חבליה* *Hakalia*, id est *Ḥaph* ante *Ḥamed*. MART.

— Ita verius ad Hebræum *חבליה* Reginæ quoque ms. præfert. Alii, *Hahelix*: vetustissimum e Græcis Alexandrinum exemplar: *Ἀχάλια*.

quod mandasti Mosi famulo tuo, dicens : Cum transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos: et si revertamini ad me, et custodiat mandata mea, et faciatis ea, etiamsi abducti fueritis ad extrema cœli, inde congregabo vos, et inducam [Al. reducam] in locum quem elegi ut habitaret nomen meum ibi. Et ipsi servi tui, et populus tuus, quos redemisit in fortitudine tua magna, et in manu tua valida. Obsecro, Domine, sit auris tua attendens ad orationem servi tui, et ad orationem servorum tuorum, qui volunt timere nomen tuum: et dirige servum tuum bodie, et da ei misericordiam ante virum hunc. Ego enim eram pincerna regis.

(Cap. II.) Factum est autem in mense Nisan, anno vicesimo Artaxerxis regis: et vinum erat ante eum, et levavi vinum, et dedi regi: et eram quasi languidus ante faciem ejus. Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tristis est, cum te ægrotum non videam? non est hoc frustra, sed malum nescio quod in corde tuo est. Et timui valde, ac nimis: et dixi regi: Rex in æternum vive: quare non mœreat vultus meus, quia, civitas domus sepulcrorum patris mei deserta est, et portæ ejus combustæ sunt igni? Et ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et oravi Deum cœli, et dixi ad regem: Si videtur regi bonum, et si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Judæam, ad civitatem sepulcri patris mei, et ædificabo eam. Dixitque mihi rex, et regina, quæ sedebat juxta eum: Usque ad quod tempuserit iter tuum, et quando revertaris? Et placuit ante vultum regis, et misit me: et constitui ei tempus. Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad duces regionis trans flumen, ut transducant me, donec veniam in Judæam: et epistolam ad Asaph custodem saltus regis, ut det mihi ligna, ut tegere possim portas turris domus, et muros civitatis, et domum quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex juxta manum Dei mei bonam mecum. Et veni ad duces regionis trans flumen, dedique eis epistolas regis. Miserat autem rex mecum principes militum, et equites. Et audierunt, Sanaballat Homorites, et Tobias servus Ammanites: et contristati sunt afflictione magna, quod venisset homo qui quæreret prosperitatem filiorum Israel. Et veni Jerusalem, et eram ibi tribus diebus, et surrexi nocte ego, et viri pauci mecum, et non indicavi cuiquam quid Deus dedisset in corde meo, ut facerem in Jerusalem, et jumentum non erat mecum, nisi animal, cui sedebam. Et egressus sum per portam vallis nocte, et ante fontem draconis, et ad portam stercoris, et considerabam murum Jerusalem dissipatum, et portas ejus consumptas igni. Et transivi ad portas fontis, et ad æqueductum regis, et non erat locus jumento, cui sedebam, ut transiret. Et ascendi per torrentem nocte, et considerabam murum, et reversus veni ad portam vallis, et redii. Magistratus autem nesciebant quo abissem, aut quid ego facerem: sed et Judæis, et sacerdotibus, et optimatibus, et magistratibus, et reliquis qui faciebant opus, usque ad id loci nihil indicaveram. Et dixi eis: Vox nostis afflictionem in qua sumus, quia Jerusalem deserta est, et portæ ejus consumptæ sunt igni: venite et ædificemus muros Jerusalem, et non simus ultra opprobrium. Et indicavi eis manum Dei mei, quod esset bona mecum, et verba regis quæ locutus esset mihi, et aio: Surgamus, et ædificemus. Et

A confortatæ sunt manus eorum in bono. Audierunt autem, Sanaballat Horonites, et Tobias servus Ammanites, et Gosem Arabs, et subsannaverunt nos, et despexerunt, dixeruntque: Quæ est hæc res quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis? et reddidi eis sermonem, dixique ad eos: Deus cœli ipse nos juvat (Al. juvet), et nos servi ejus sumus: surgamus et ædificemus: vobis autem non est pars, et justitia, et memoria in Jerusalem.

(Cap. III.) Et surrexit Eliasib sacerdos magnus, et fratres ejus sacerdotes, et ædificaverunt portam gregis: ipsi sanctificaverunt eam: et statuerunt valvas ejus, et usque ad turrimum centum cubitorum sanctificaverunt eam usque ad turrimum Ananeel. Et juxta eum ædificaverunt viri Jericho: et juxta eum ædificavit Zachur filius Amri. Portam autem piscium ædificaverunt filii Asnaa: ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas ejus, et seras, et vectes. Et juxta eos ædificavit Marimuth filius Uriæ, filii Arcus. Et juxta eos ædificavit Mosollam filius Barachia, filii Mesezebel¹: et juxta eos ædificavit Sadoc filius Baana: et juxta eos ædificaverunt Thecueni: optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere Domini sui. Et portam veterem ædificaverunt, Joiada filius Phasea, et Mosollam filius Besodia: ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas ejus, et seras, et vectes: et juxta eos ædificaverunt, Meletias (Al. Melthias) Gabaonites, et Jadon Moronathites, viri de Gabaon et Maspha, pro duce qui erat in regione trans flumen. Et juxta eum ædificavit Eziel filius Araia aurifex: et juxta eum ædificavit Ananias filius pigmentarii: et dimiserunt Jerusalem usque ad murum plateæ latioris. Et juxta eum ædificavit Raphaia filius Ahur², princeps vici Jerusalem. Et juxta eum ædificavit Joiada filius Aromaph contra domum suam et juxta eum ædificavit Aitus filius Asebeniæ. Mediam partem vici ædificavit Melchias filius Evem, et Asub filius Phaeth Moab, et turrimum furnorum. Et juxta eum ædificavit Sellum filius Alloes princeps mediæ partis vici Jerusalem, et ipse et filii ejus. Et portam vallis ædificavit Anna et habitatores Zanoc: ipsi ædificaverunt eam, et statuerunt valvas ejus, et seras, et vectes, et mille cubitos in muro usque ad portam sterquilini. Et portam sterquilini ædificavit Melchias filius Rechab, princeps vici Betaccharem: ipse ædificavit eam, et statuit valvas ejus, et seras, et vectes. Et portam fontis ædificavit Selium filius Cholozai³ princeps pagi Maspha ipse ædificavit eam; et textit, et statuit valvas ejus, et seras, et vectes, et muros piscine Siloe in hortum regis, et usque ad gradus qui descendunt de civitate David. Post eum ædificavit Neemias filius Azboc, princeps dimidiæ partis vici Bethsur, usque contra sepulcra (Al. sepulcrorum) David, et usque ad piscinam quæ grandi opere constructa est, et usque ad domum fortium. Post eum ædificaverunt Levitæ, Reum filius Benni. Post eum ædificavit Asebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico suo. Post eum ædificaverunt fratres eorum, Bavai⁴ filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ. Et ædificavit juxta eum Azer filius Josue, princeps Maspha, mensuram secundam, contra ascensum firmissimi anguli. Post eum in monte ædificavit⁵ Baruch filius Zachar mensuram secundam, ab angulo usque ad portam domus Eliasib sacerdotis magni. Post eum ædificavit Merimuth filius Uriæ filii Accus, mensuram secundam, a porta domus Eliasib, do-

¹ In Reg. n. ms. *Mesezabal*.

² Ita mss. cum *a* ab initio, quasi in Hebræo olim esset ה He ante ה Hheth. בך הדר, *ben Ahhur* Editi legunt. MART.

— In Reg. ms. *filius Bahur* dicitur vulgati *Hur* legunt. Mox pro *Jedaia filius Aromaph*, præfertidem ms. *leida filius Aromath*; deinde *Aseboniæ*, cum vulgatis, pro *Asebeniæ*, et continuo *Phet Moab* pro *Phueth*, etc., quod et infra constanter retinet.

³ Sic mss. omnes libri constanter retinent *Col-*

hozai, cum Hebræus hodiernus legat absque *lod* in fine *Colhoza*. MART.

Pro *Bavai* in Regine mss. est *Behai*: Hebraice ביה.

⁵ Præfert vero Hebræus textus החרה, quod est *accendit sese. animos sumpsit*, sive *indignatus est*, LXX verbo, non sensu, abludunt, ἐπαρτήσα, *tenuit*, quod et aliis placet. Apparet autem Hieronymum, qui vertit *in monte*, ה litteram pro ה accipisse, ac legisse הרה, pro הרה.

nec extenderetur domus Eliasib. Et post eum ædificaverunt sacerdotes, viri de campestribus Jordanis. Post eum ædificavit Benjamin et Asub contra domum suam; et post eum ædificavit Azarias filius Maasiæ filii Ananiæ contra domum suam. Post eum ædificavit Bennui filius Enadad mensuram secundam, a domo Azariæ usque ad flexuram, et usque ad angulum. Phalel filius Ozi contra flexuram et turrim, quæ eminent de domo regis excelsa, id est in atrio carceris: post eum Phadaia filius Pharos. Nathinæi autem habitabant in Ophel usque contra portam aquarum ad orientem, et turrim, quæ prominebat. Post eum ædificaverunt Thecueni mensuram secundam a regione, a turre magna et eminente usque ad murum templi. Sursum autem a porta equorum ædificaverunt sacerdotes, unusquisque contra domum suam. Post eos ædificavit Sadoch filius Emmer contra domum suam. Et post eum ædificavit Semaia filius Secheniæ, custos portæ orientalis. Post eum ædificavit Anania filius Selemiæ, et Anun filius Seleph¹ sextus mensuram secundam: post eum ædificavit Mosollam filius Barachiæ, contra gazophylacium suum. Post eum ædificavit Melchias filius artificis usque ad domum Nathinæorum, et scruta vendentium contra portam judicalem, et usque ad cœnaculum anguli. Et inter cœnaculum anguli in porta gregis² ædificaverunt aurifices et negotiatores.

[Cap. IV.] Factum est autem, cum audisset Sanaballat quod ædificarem murum, iratus est valde; et motus nimis subsannavit Judæos, et dixit coram fratribus suis et frequentia Samaritanorum; Quid Judæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? num sacrificabunt, et complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combusti sunt? Sed et Tobias Ammanites proximus ejus, ait: Ædificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum. Audi, Deus noster, quia facti sumus despectio [Al. despectui]: converte opprobrium super caput eorum, et da eos in despectionem in terra captivitatis. Ne operias iniquitatem eorum, et peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia iriserunt ædificantes. Itaque ædificavimus murum, et conjunximus totum usque ad partem dimidiam: et provocatum est cor populi ad operandum.

Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Arabes, et Ammanitæ, et Azotii, quod obducta esset cicatrix muri Jerusalem, et quod cœpissent interrupta concludi, irati sunt nimis. Et congregati sunt omnes pariter, ut venirent, et pugnarent contra Jerusalem, et molirentur invidias. Et oravimus Deum nostrum, et posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. Dixit autem Judas: Debilitata est fortitudo portantis, et humus nimia est, et nos non poterimus ædificare murum. Et dixerunt hostes nostri: Ne sciant, et ignorent, donec veniamus in medium eorum, et interficiamus eos, et cessare faciamus opus.

Factum est autem, venientibus Judæis, qui habitabant juxta eos, et dicentibus nobis per decem vias, ex omnibus locis quibus venerant ad nos, statui in loco post murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis suis, et lanceis, et arcibus. Et perspexi atque surrexi: et aio ad optimates et magistratus, et ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Domini magni et terribilis

A mementote, et pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris, et filiabus vestris, et uxoribus vestris, et domibus vestris.

Factum est autem, cum audissent inimici nostri nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus suum. Et factum est a die illa, media pars juvenum eorum faciebat opus, et media parata erat ad bellum, et lanceæ, et scuta, et arcus³, et lorice, et principes post eos in omni domo Juda, ædificantium in muro, et portantium onera, et imponentium: una manu sua faciebat opus, et altera tenebat gladium: ædificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, et clangebant buccina juxta me. Et dixi ad optimates, et ad magistratus, et ad reliquam partem vulgi: Opus grande est et latum, et nos separati sumus in muro procul alter ab altero: in loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis. Et nos ipsi faciamus opus: et media pars nostrum teneat lanceas, ab ascensu auroræ donec egrediantur astra. In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in medio Jerusalem, et sint nobis vices per noctem, et diem ad operandum. Ego autem et fratres mei, et pueri mei, et custodes qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra: unusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

[Cap. V.] Et factus est clamor populi et uxorum ejus magnus, adversus fratres suos Judæos. Et erant qui dicerent: Filii nostri et filie nostræ multæ sunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum, et comedamus, et vivamus. Et erant qui dicerent: Agros nostros, et vineas, et domos nostras opponamus, et accipiamus frumentum in fame. Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa regis, demusque agros nostros et vineas: et nunc sicut carnes fratrum nostrorum, sic carnes nostræ sunt: sicut filii eorum, ita et filii nostri. Ecce nos subjugamus filios nostros et filias nostras in servitutem, et de filiabus nostris sunt famulæ, nec habemus unde possint redimi, et agros nostros, et vineas nostras alii possident. Et iratus sum nimis cum audissem clamorem eorum secundum verba hæc: cogitavitque cor meum mecum: et increpui optimates et magistratus, et dixi⁴ eis: Usurasne singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos concionem magnam, et dixi eis:

Nos, ut scitis, redemimus fratres nostros Judæos, qui venditi fuerant gentibus, secundum possibilitatem nostram: et vos igitur venditis fratres vestros, et redimemus eos⁵? Et siluerunt, nec invenerunt quid responderent: Dixique ad eos: Non est bona res quam facitis: quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris? Et ego, et fratres mei, et pueri mei, commodavimus plurimis pecuniam et frumentum: non repetamus in commune istud, æs alienum concedamus, quod debetur nobis. Reddite eis hodie agros suos, et vineas suas, et oliveta sua, et domos suas: quin potius et centesimam pecuniæ, frumenti, vini, et olei, quam exigere soletis ab eis, date pro illis. Et dixerunt: Reddemus, et ab eis nihil quæremus: sicque faciemus ut loqueris. Et vocavi sacerdotes, et adjuravi eos ut facerent juxta quod dixeram. Insuper excussi sinum meum, et

¹ Ms. Reginæ, Annon filius Selo. Mox Mesollam, pro Mosollam. Denique paulo post, aurificis, quod et Vulgati Latini præferunt, pro artificis, idque rectius ad Hebræum verbum הַצִּירִי; sæpius enim conflatorem auri, sive aurifabrum, nomen צִירִי sonat.

² Idem ms., angulis ad portam gregis.

³ Voces et arcus, quæ tamen et in Hebr. sunt, Reginæ ms. facit.

⁴ Vitiose antea scriptum erat et dixit.

⁵ Variam in hoc versiculo retinent lectionem mss. codices; plures ita legunt: Et vos igitur vendite fratres nostros, et ememus eos. Canon Memmianus in textu habet: Et vos igitur venditis fratres nostros, redimemus eos. In margine, alibi, vendite fratres vestros, et ememus eos. MART.

dixi : Sic excutiat Deus omnem virum qui non A impleverit verbum istud, de domo sua, et de laboribus suis : sic excutiat, et vacuus fiat. Et dixit universa multitudo : Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus sicut erat dictum.

A die autem illa, qua præceperat rex mihi ut essem dux in terra Juda, ab anno vicesimo usque ad annum tricesimum secundum Artaxerxis regis, per annos duodecim, ego et fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus. Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, et acceperunt ab eis, in pane, et vino, et pecunia, quotidie siclos quadraginta : sed et ministri eorum depresserunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei : quin potius in opere muri ædificavi, et agrum non emi, et omnes pueri mei congregati ad opus erant. Judæi quoque et magistratus, centum quinquaginta viri, et qui veniebant ad nos de gentibus quæ in circuitu nostro sunt [Al. erant], in mensa mea erant. Parabatur autem mihi per dies singulos bos unus, arietes sex electi, exceptis volatilibus, et inter dies decem vina diversa, et alia multa tribuebam : insuper et annonas ducatus mei non quæsivi : valde enim attenuatus erat populus. Memento mei, Deus meus, in bonum, secundum omnia quæ feci populo huic.

[Cap. VI.] Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias ¹, et Gosem Arabs, et cæteri inimici nostri, quod ædificassem ego murum, et non esset in ipso residua interruptio (usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis) miserunt Sanaballat et Gosem ad me, dicentes : Veni, et percutiamus fœdus pariter in viculis ² in campo Ono. Ipsi autem cogitabant ut facerent mihi malum : Misi ergo ad eos nuntios, dicens : Opus grande ego facio, et non possum descendere, ne forte negligatur cum venero et descendero ad vos. Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quatuor vices : et respondi eis juxta sermonem priorem. Et misit ad me Sanaballat juxta verbum prius quinta vice puerum suum, et epistolam habebat in manu scriptam hoc modo :

In gentibus auditum est, et Gosem dixit, quod tu et Judæi cogitetis rebellare, et propterea ædifices murum et levare te velis super eos regem, propter quam causam et prophetas posueris, qui prædicent de te Jerusalem, dicentes, Rex in Judæa est. Auditurus est rex verba hæc, idcirco nunc veni, ut incamur consilium pariter. Et misi ad eos, dicens, Non est factum secundum verba hæc, quæ tu loqueris : de corde enim tuo tu componis hæc. Omnes autem [Al. enim] hi terrebant nos, cogitantes quod cessarent manus nostræ ab opere, et quiesceremus. Quam ob causam magis confortavi manus meas, et ingressus sum domum Semaïæ filii Dalaïæ filii Metabeel secreto. Qui ait : Tractemus nobiscum in domo Dei in medio templi, et claudamus portas ædis : quia venturi sunt ut interficiant te, et nocte venturi sunt ad occidendum te. Et dixi : Num quisquam similis mei fugit ³ ? et quis ut ego ingredietur templum, et vivet ? non ingrediar. Et intellexi quod Deus non misisset enim, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, et Tobias, et Sanaballat conduxissent eum ; acceperat enim pretium,

— Reginæ ms. cum aliis penes Martian. *rendite fratres nostros et ememus eos.*

¹ Interserit hic idem ms. nomen *Maralis*, quod quidem haud scio unde excuderit.

² Reginæ ms. aliique apud Martian. *in vitulis* : alii codices et Vulgati plerique omnes ante Sixti V editionem æque male *in vinculis* præferebant. Taceo quod uno. pro *Ono*, in nonnullis legitur.

³ Vitiose in eodem ms., *fuit*, pro *fugit*.

⁴ Idem ms. vitiose iterum, *et non Adixæ*. Præstat vero admonere, in Heb. קגב־יאה esse sequiori gene-

ut territus facerem, et peccarem, et haberent malum, quod exprobrarent mihi. Memento mei, Domine, pro Tobia, et Sanaballat, juxta opera eorum talia : sed et Noadiæ ⁴ prophetæ, et cæterorum prophetarum, qui terrebant me. Completus est autem murus vicesimo quinto die mensis Elui, quinquaginta duobus diebus.

Factum est ergo cum audissent omnes inimici nostri, ut timerent universæ gentes quæ erant in circuitu nostro, et conciderent intra semetipsos, et scirent quod a Deo factum esset opus hoc. Sed et in diebus illis, multæ optimatum Judæorum epistolæ mittebantur ad Tobiam, et a Tobia veniebant ad eos. Multi enim erant in Judæa habentes Jurementum ejus, quia gener erat Secheniæ filii Jorei ⁵, et Johanan filius ejus acceperat filiam Musollam filii Barachiæ : sed et laudabant eum coram me, et verba mea nuntiabant ei : et Tobias mittebat epistolas, ut terreret me.

[Cap. VII.] Postquam autem ædificatus est murus, et posui valvas, et recensui janitores, et cantores, et Levitas : præcepi Anani fratri meo, et Ananiæ principi domus de Jerusalem (ipse enim quasi vir verax et timens Deum plus cæteris videbatur), et dixi eis : Non aperiuntur portæ Jerusalem usque ad calorem solis. Cumque adhuc assisterent, clausæ portæ sunt, et oppilatæ : et posui custodes de habitatoribus Jerusalem, singulos per vices suas, et unumquemque contra domum suam. Civitas autem erat lata nimis et grandis, et populus parvus in medio ejus, et non erant domus ædificatæ. Dedit Deus autem in corde meo, et congregavi optimates, et magistratus, et vulgus, ut recensem eos, et inveni librum census eorum, qui ascenderant primum, et inventum est scriptum in eo :

Isti filii provinciæ, qui ascenderunt de captivitate migrantium, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis, et reversi sunt in Jerusalem, et in Judæam unusquisque in civitatem suam. Qui venerunt cum Zorobabel Josue, Neemias, Azarias, Raamias, Naamani [Al. Naamanin], Mardocheus, Belsan, Mespharat, Beggoai, Nahum, Baana. Numerus virorum populi Israel :

Filii Pharos, duo millia centum septuaginta duos. Filii Saphatiæ, trecenti septuaginta duo. Filii Area, sexcenti quinquaginta duo. Filii Phæet Moab, filiorum Josue et Joab, duo millia octingenti decem et octo. Filii Elam, mille ducenti quinquaginta quatuor [Al. octoginta]. Filii Zethua, octingenti quadraginta quinque. Filii Zachai, septingenti sexaginta. Filii Bannui, sexcenti quadraginta octo. Filii Bebai, sexcenti viginti octo. Filii Azgad, duo millia trecenti viginti duo. Filii Adonicam, sexcenti sexaginta septem. Filii Baggoai, duo millia sexaginta septem ⁶. Filii Adin, sexcenti quinquaginta quinque. Filii Ater, filii Ezekiæ, nonaginta octo. Filii Asem, trecenti viginti octo. Filii Besai, trecenti viginti quatuor. Filii Areph, centum duodecim. Filii Gabaon, nonaginta quinque. Viri ⁷ Beth-Leem et Netupha, centum octoginta octo. Viri Anathoth, centum viginti octo. Viri Beth-Azmoth, quadraginta duo. Viri Cariathlarim, Chephira, et Beroth, septingenti quadraginta tres. Viri Rama et Goba ⁸, sexcenti viginti

re, sive prophetissam Noadiam dici, non prophetam.

⁵ Ita Canon Memmianus ac cæteri omnes ms. codices. Editi legunt *filii Area* juxta Hebræum, ubi nullum apparet *Iod* initio hujus nominis. Mart.

⁶ Reg. ms. *septuaginta septem* : mox quoque *Baggoim* pro *Baggoai* : Vulg. *Bequai*.

⁷ Cum Vulgatis et Græco, Reginæ ms. *Fili* hic præfert pro *viri* : Hebræus autem אַנְשֵׁי.

⁸ Uno auget numerum Reginæ ms. qui et *Gob* pro *Goba*, et mox *Agi* pro *At* legit. De *Nebo*, que

unus. Viri Machmas, centum viginti duo. Viri Beth-El, et Ai, centum viginti tres. Viri Nebo alterius, quinquaginta duo. Viri Elam alterius, mille ducenti quinquaginta quatuor. Filii Arem, trecenti viginti. Filii Jeriho, trecenti quadraginta quinque. Filii Lod Hadid et Ono, septingenti viginti unus. Filii Senaa, tria millia nongenti triginta.

Sacerdotes: Filii Idaia in domo Josua, nongenti septuaginta tres. Filii Emmer, mille quinquaginta duo. Filii Phashur, mille ducenti quadraginta septem. Filii Arem, mille decem et septem. Levitæ: Filii Josue et Cadmiel [*Al. Cedmiel*], filiorum Odviæ, septuaginta quatuor. Cantores: Filii Asaph, centum quadraginta octo. Janitores: Filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Atita, filii Sobai: centum triginta octo. Nathinæi: filii Soa, filii Aspha [*Al. Hasopha*], filii Tebbaoth, filii Ceros, filii Siasa, filii Phadon, filii Lebana, filii Agaba, filii Selmon², filii Anan, filii Geddel, filii Gaer, filii Raia, filii Rasin, filii Necoda, filii Gezem, filii Aza, filii Phasea, filii Besai, filii Munim, filii Nephussim, filii Bechuc [*Al. Bachuc*], filii Acupha, filii Arur, filii Bestoth, filii Meida [*Al. Maid*], filii Arsa, filii Bercos, filii Sisara, filii Thema, filii Nasia, filii Atipha, filii servorum Salomonis, filii Sothai, filii Sopbereth, filii Pherida, filii Jahala, filii Darcon, filii Jeddell, filii Saphatia, filii Atil, filii Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon. Omnes Nathinæi, et filii servorum Salomonis, trecenti nonaginta duo. Hi sunt autem, qui ascenderunt de Thelmela, Thelarsa, Cherub, Addon, et Emmer: et non potuerunt indicare domum patrum suorum, et semen suum, utrum ex Israel essent. Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quadraginta duo.

Et de sacerdotibus, filii Abia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis³ uxorem, et vocatus est nomine eorum. Hi quæsierunt scripturam suam in censu, et non in-

A venerunt, et ejecti sunt de sacerdotio. Dixitque Athersatha eis, ut non manducarent de Sanctis sanctorum, donec staret sacerdos doctus et eruditus. Omnis multitudo quasi vir unus, quadraginta duo millia tracenti sexaginta⁴, absque servis et ancillis eorum, qui erant septem millia trecenti triginta septem, et inter eos cantores et cantatrices ducenti quadraginta quinque⁵; asini, sex millia septingenti viginti⁶.

Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Athersatha dedit in thesaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas sacerdotales quingentas triginta⁷. Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis, auri drachmas vigintimillia, et argenti minas duo millia ducentas. Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, et argenti minas duo millia, et tunicas sacerdotales sexaginta septem. Habitaverunt autem sacerdotes, et Levitæ, et janitores, et cantores, et reliquum vulgus, et Nathinæi, et omnis Israel, in civitatibus suis.

(Cap. VIII.) Et venerat mensis septimus: filii autem Israel erant in civitatibus suis⁸. Congregatusque est omnis populus quasi vir unus, ad plateam quæ est ante portam aquarum: et dixerunt Ezræ scribæ⁹ ut afferret librum legis Mosi, quam præcepit Dominus Israeli.

Attulit ergo Ezras sacerdos legem coram multitudine virorum et mulierum, cunctisque qui poterant intelligere, in die prima, mensis septimi. Et legit in eo aperte in platea quæ erat ante portam Aquarum, de mane usque ad mediam diem, in conspectu virorum et mulierum et sapientium; et aures omnis populi erant erectæ ad librum.

Stetit autem Ezras scriba super gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum, et steterunt juxta eum, Mathathia, et Seina¹⁰, et Ania, et Uria, et Helcia, et Maasia, ad dexteram ejus: et ad sini-

altera nominatur, notatum doctis viris, priorem Nebo in vetustis editionibus Latinis olim existisse. Vide supra Esdram cap. xi, 52.

¹ Regin, ms. haud tamen recte, prætermissa voce *fili Siasado* serie continua præfert. Pro *Selmon*, quod sequitur, atque ita in nostris quoque legitur mss. propius ad Hebræum textum Vulgati habent *Selmai*. Paulo post pro *Gezem* idem habet ms. *Gezsa*, et *Unim* pro *Munim*, et *Neplusim* pro *Nephussim*, denique inferius *Gachubada*, pro *Jahala*, etc.

² In editis libris legimus *Selmai* ex hodierno Hebræo שלמי: Canon tamen Memmianus cum aliis omnibus mss. Latinis *Selmon* habet, ut nos edidimus. Unde necesse est scriptum fuisse שלמי in exemplaribus Hebraicis S. Hieronymi, *Nun* scilicet ך quale pro *Iod* י, quod plane idem est cum parte *Nun* superiori, in mss. maxime; ubi etiam omitti potuit a librariis ductus inferior litteræ. MART.

³ In Reg. ms., *Gabaaditidis*.

⁴ Numerat Cod. Reginæ, *sexcentos, sexaginta*, etc.

⁵ Post ista, in editis additus legitur integer versic. 68: *Equi eorum septingenti triginta sex, mulierum ducenti quadraginta quinque*. At de equis ac mulis altum silentium in mss. Latinis, nec non apud Syrum et Arabem interpretes, qui supradictum omittunt versiculum. Massoretharum exemplaria, Alexandrii quoque ms. Græcum adhuc retinent quod in Vulg. Latina legimus. Hinc non levis exoritur suspicio nonnulla excidisse in aliquot exemplaribus Hebræis, Græcis atque Latinis. Eadem leguntur cap. ii. lib. I Ezræ, sed in multis valde diversa. Vid. Crit. Sacros. MART.

⁶ Advertat lector adnotationem hoc loco positam

in Vulgata, inque pluribus mss. libris abesse prorsus in optimo ac perantiquo ms. Colbertino Aniciensi. In San Germanensi autem nostro num. 45 scriptam esse in margine, nec tamen eodem loco; sed infra cap. viii e regione horum verborum: *Attulit ergo Ezras*, etc. Quibus, ni fallor, satis probatum exstat hujusmodi adnotatiunculam, nullatam ab Hieronymo, sed ab alio auctore nescio quo, fuisse derivatam. Sic autem scriptum est in ea: *Huc usque refertur quid in Commentario scriptum fuerit, exin Neemiæ historia textitur*. MART.

— Reginæ ms., *nongentos viginti* numerat. Statim vero subjungunt Vulgati codices glossema illud, *Hucusque refertur, quid in Commentario scriptum fuerit, exin Neemiæ Historia textitur*, quod ex Hieronymi calamo profectum non esse, tum originalium textuum silentium, tum Latini ipsi mss. nobis et Martianæo inspecti, indicio sunt. Præterea non hic loci, sed paulo superius post versio. 64, seu verbis, *Dixitque Athersatha*, etc., rectius videbatur præponendum.

⁷ Nodum Vulgata, sed et ipsum Hebræum exemplar supputant *triginta quinque*, שלשים וחמש. Nostri autem mss. non addunt illud *quinque*, neque in suis illud invenisse Martian. videtur, tametsi lectorem hac de re non admoncat.

⁸ Alterum hic de suo adsuit glossema Regin. ms. his verbis, *Schenophegia Saul. Esdra et Neemia*: quod facile fuit autea scholion ad libri album annotatum dein temere intrusum in textum.

⁹ Nomen *Scribæ* in Reginæ ms. deest.

¹⁰ In Reginæ ms., *Semcia* et *Ahania*, quorum prius cum Vulgata lectione consonat, alterum rectius ad Hebræum legeris *Hanabia*. Mox *Phædia*, pro *Phadaia*, et *Missahel* aspiratur.

stram, Phadaia, Misael, et Melchia, et Asum, et Asebdana, Zacharia, et Mosollam. Et aperuit Ezras librum coram omni populo : super universum quippe populum eminebat : et cum aperuisset eum, stetit omnis populus. Et benedixit Ezras Domino Deo magno : et respondit omnis populus : Amen, amen : elevans manus suas, et incurvati sunt, et adoraverunt Deum prout in terram. Porro Josue, et Rani, et Serebia, Jamin, Accub, Sebthai, Oda, Maasia, Celitha, Azarias, Josabed, Anan, Phalaia, Levitæ, silentium faciebant in populo ad audiendam legem : populus autem stabat in gradu suo. Et legerunt in libro legis Dei distincte, et apposite. (Al. aperte) ad intelligendum, et intellexerunt cum legeretur.

Dixit autem Neemias (ipse est Athersatha) et Ezras sacerdos et scriba, et Levitæ interpretantes universo populo : Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, et nolite flere. Flebat enim omnis populus, cum audiret verba legis. Et dixit eis : Ite, comedite pingua et bibite mulsum ¹, et mittite partes ei qui non præparavit sibi : quia sanctus dies Domini est, et nolite contristari, gaudium enim Domini est fortitudo nostra. Levitæ autem silentium faciebant in omni populo, dicentes : Tacete, quia dies sanctus est, et nolite dolere. Abiit itaque omnis populus ut comederet et biberet, et mitteret partes, et faceret lætitiā magnam : quia intellexerant verba quæ docuerat eos. Et in die secundo congregati sunt principes familiarum universi populi, sacerdotes et Levitæ, ad Ezram scribam, ut interpretaretur eis verba legis. Et invenerunt scriptum in lege, præcepisse Dominum in manu Mosi, ut habitent filii Israel in tabernaculis, in die solemnī, mense septimo : et ut prædicent, et divulgent vocem in universis urbibus suis, et in Jerusalem, dicentes : Egredimini in montem, et afferte frondes olivæ, et frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, et ramos palmarum, et frondes ligni nemorosi, ut fiant tabernacula, sicut scriptum est. Et egressus est populus, et attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula, unusquisque in domate suo ², et in atriis suis, et in atriis domus Dei, et in platea portæ aquarum, et in platea Ephraim.

Fecit ergo universa ecclesia eorum qui redierant de captivitate, tabernacula, et habitaverunt in tabernaculis : non enim fecerant a diebus Josue filii Nuntaliter filii Israel usque ad diem illum. Et fuit lætitiā magna nimis. Legit autem in libro Legis Dei per dies singulos, a die primo usque ad diem novissimum. Et fecerunt solemnitatem septem diebus, et in die octave collectam juxta ritum.

(Cap. IX.) In die autem vicesimo quarto mensis hujus, convenerunt filii Israel in jejuniō et in saccis, et humus super eos. Et separatim est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena : et steterunt, et confitebantur peccata sua, et iniquitates patrum suorum. Et consurrexerunt ad standum : et legerunt in volumine Legis Domini Dei sui, quater in die, et quater confitebantur, et adorabant Dominum Deum suum.

Surrexit autem super gradum Levitarum Josue, et Bani, Cedmiel, Sebnia (Al. Sabania), Bonni, Serebia, Bani, Chanani : et in clamaverunt voce magna ad Dominum Deum suum. Et dixerunt Levitæ, Jo-

sue, et Cedmiel, Bonni, Absebnia, Serebia ³, Odaia, Sebnia. Phalaia ; Surgite, Benedicite Domino Deo vestro ab æterno usque in æternum ; et benedicant nomini gloriæ tuæ excelso in omni benedictione et laude.

Tu ipse, Domine, solus tu fecisti cælum, et cælum cælorum ; et omnem exercitum eorum : terram, et universa quæ in ea sunt : Maria, et omnia quæ in eis sunt : et tu vivificas ⁴ omnia hæc, et exercitus cæli te adorat. Tu ipse, Domine, Deus qui elegisti Abraham, et eduxisti eum de igne ⁵ Chaldæorum, et posuisti nomen ejus Abraham. Et invenisti cor ejus fidele coram te : percussisti cum eo fœdus, ut dares ei terram Chananæi, Hetthæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Jebusæi, et Gergesæi, ut dares semini ejus : et implesti verba tua, quoniam justus es. Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Ægypto : clamoremque eorum audisti super mare Rubrum. Et dedisti signa et portenta in Pharaō, et in universis servis ejus, et in omni populo terræ illius : cognovisti enim quia superbe egerunt contra eos : et fecisti tibi nomen, sicut et in hac die. Et mare divisisti ante eos, et transierunt per medium maris in sicco : persecutores autem eorum projecisti in profundum, quasi lapidem in aquas validas (Al. aquis validis). Et in columna nubis ductor eorum fuisti per diem, et in columna ignis per noctem, ut appareret eis via per quam ingrediebantur. Ad montem quoque Sinai descendisti, et locutus es cum eis de cælo, et dedisti eis judicia recta, et legem veritatis, cæremonias et præcepta bona : et Sabbatum sanctificatum tuum ⁶ ostendisti eis, et mandata, et cæremonias, et legem præcepisti eis, in manu Mosi servi tui. Panem quoque de cælo dedisti eis in fame eorum, et aquam de petra eduxisti eis sitientibus, et dixisti eis, ut ingrederentur et possiderent terram, super quam levasti manum tuam, ut traderes eis. Ipsi vero et patres nostri superbe egerunt, et induraverunt cervices suas, et non audierunt mandata tua. Et noluerunt audire, et non sunt recordati mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et induraverunt cervices suas, et dederunt caput, ut converterentur ad servitutem suam, quasi per contentionem. Tu autem Deus propitius, clemens et misericors, longanimis et multæ miserationis, non dereliquisti eos, et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatilem, et dixissent : Iste est Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto : feceruntque blasphemias magnas. Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto : columna nubis non recessit ab eis per diem, ut duceret eos in viam, et columna igis per noctem, ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur. Et spiritum tuum bonum dedisti ⁷, qui doceret eos, et manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, et aquam dedisti eis in siti. Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihilque eis defuit : vestimenta eorum non inveteraverunt, et pedes eorum non sunt attriti. Et dedisti eis regna, et populos, et partitus es eis sortes : et possederunt terram Seon, et terram regis ⁸ Esebon, et terram Og regis Basan. Et filios eorum multiplicasti sicut stellas cæli, et adduxisti eos ad terram de qua dixeras patribus eorum ut ingrederentur et possiderent. Et venerunt filii, et possederunt terram, et humiliasti coram eis habitatores terræ Cha-

¹ Pro *mulsum* in eodem ms. est *mustum*, quod non nemo magis probarit. Attamen in Hebræo ממתקים legitur, quod *dulcia* et suavia gustu sonat.

² Regius codex ms. pro *in domate suo*, scriptum habet *in angulo suo*. MART.

³ Quatuor hæc nomina ita Regim. mss. effert : *Asebia*, *Sarechia*, *Odaia*, *Sebna*, minus certe bene.

⁴ Idem ms., *tu vivificasti*, neque hoc satis recte.

⁵ San-Germanensis ms. num. 15 hanc in margine retinet variantem lectionem, *Hur*. Significat autem

quod Deus eduxerit Abraham de *Ur* Chaldæorum. Porro *Ur* Latine interpretatum *ignis* dicitur. Vide Gen. XIII, 31, ac *Quæstiones Hebraicas* Hieronymi in hunc locum. MART.

⁶ Non addit Regim. ms. *tuum*, quod tamen in Hebræo textu resonat.

⁷ Hic vero *eis* pronomen sufficit idem ms., quod Hebræus tacet.

⁸ Vacat in Regimæ ms. vox *regis*, quæ est tamen in Hebræo archetypo.

nanæos, et dedisti eos in manu eorum, et reges eorum et populos terræ, ut facerent eis sicut placebat illis. Ceperunt itaque urbes munitas, et humum pinguem, et possederunt domos plenas cunctis bonis; cisternas ab aliis fabricatas, vineas, et oliveta, et ligna pomifera multa: et comederunt et saturati sunt, et impinguati sunt, abundaverunt deliciis in bonitate tua magna. Provocaverunt autem te ad iracundiam, et recesserunt a te, et projecerunt legem tuam post terga sua: et prophetas tuos occiderunt, qui contestabatur eos ut reverterentur ad te, feceruntque blasphemias grandes. Et dedisti eos in manu hostium suorum, et affixerunt eos. Et in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, et tu de cælo audisti, et secundum ¹ miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum. Cumque requievissent, reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo: et dereliquisti eos in manu inimicorum suorum; et possederunt eos. Conversique sunt, et clamaverunt ad te: tu autem de cælo exaudisti, et liberasti eos in misericordiis tuis, multis temporibus. Et contestatus es eos, ut reverterentur ad legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt et non audierunt mandata tua, et in judiciis tuis peccaverunt, quæ faciet homo, et vivet in eis: et dederunt humerum recedentem, et cervicem suam induraverunt, nec audierunt. Et protraxisti super eos annos mutos, et contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum, et non audierunt, et tradidisti eos in manu populorum terrarum ². In misericordiis autem tuis plurimis non fecistis eos in consumptionem, nec dereliquisti eos: quoniam Deus miserationum, et clemens es tu. Nunc itaque, Deus noster magne, fortis, et terribilis, custodiens pactum et misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem qui invenit nos, reges nostros, principes nostros, et sacerdotes nostros, et prophetas nostros, et patres nostros et omnem populum tuum, a diebus regis Assur usque in diem hanc. Et tu justus es in omnibus quæ venerunt super nos, quia veritatem fecisti, nos autem impie egimus. Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri, et patres nostri non fecerunt legem tuam, et non attenderunt mandata tua, et testimonia tua quæ testificatus es in eis ³. Et ipsi in regnis suis, et in bonitate tua multa, quem dederas eis, et in terra latissima et pingui, quam tradideras in conspectu eorum, non servierunt tibi, nec reversi sunt a studiis suis pessimis. Ecce nos ipsi hodie servi sumus, et terra quam dedisti patribus nostris, ut comederent panem ejus et quæ bona sunt ejus, et nos ipsi servi sumus in ea. Et fruges ejus multiplicantur regibus quos posuisti super nos propter peccata nostra, et corporibus nostris dominantur, et jumentis nostris secundum voluntatem suam, et in tribulatione magna sumus. Super omnibus ergo his nos ipsi percutimus scædus, et scribimus, et signant principes nostri, Levitæ nostri, et sacerdotes nostri.

[Cap. X.] Signatores autem fuerunt, Neemias, Athersatha filius Achelai, et Sedecias, Saraias, Azarias, Jeremias, Pheshur [Al. Phassur], Amarias, Melchia, Attus, Sebenia, Meluch, Arem. Merimuth,

¹ Reginæ ms., de cælo exaudisti eos, et secundum, etc.

² Quod olim apposuerit non nemo studiosus ad marginem libri scholion, Regis Babylonis Chaldæi, perperam Reginæ ms. in textu hic sufficit.

³ Neque hic satis bene idem ms., testificatus es nobis. Et ipsis in regnis suis bonis, et in, etc.

⁴ Omnes mss. sic legunt, editi vero Benadad, et consequenter, Sebenia, Odaia pro Sechenia et Odevia. MART.

— Reg., ms. Azurix: quod sequitur Enaddam, rectius ad Hebræum עֲדָדָה, Vulgati efferunt Henadad.

A Obdias, Daniel, Genthon, Baruch, Mosollam, Abia, Miamin, Maazia, Belgai, Semeia: hi sacerdotes.

Porro Levitæ, Josue filius Azaniæ ⁴, Bennui de filiis Enaddan, Cedmiel. et fratres eorum, Schemia [Al. Sebenia], Odevia, Celita, Phalaia, Anan, Micha, Roob, Asebia, Zachur, Serebia, Sabania, Oda [Al. Odaia], Bani, Baninu.

Capita populi, Pharos, Phaeth-Moab ⁵, Elam, Zethu, Bani, Bonni, Azgad, Bebai, Adonia, Bergoai, Adin, Ater, Ezechia, Azur, Odevia [Al. Odaia], Asum, Besai, Areph, Anathoth, Nebai. Megphias, Mosollam, Azir, Mesizabel, Sadoc, Jeddua, Pheltia. Anan, Ania [Al. Anaia], Osee, Anania, Asub, Aloes, Phalea, Sobet, Reum, Asebna, Maasia, et Haja [Al. Echaia], Hanan, Anan, Melluch, Arem, Baana: et reliqui de populo, sacerdotes ⁶, Levitæ, janitores, et cantores, Nathinæi, et omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, et filiae eorum, omnis qui poterat sapere spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, et qui veniebant ad pollicendum et jurandum, ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Mosis servi Dei, ut facerent et custodirent universa mandata Domini Dei nostri, et judicia ejus et cæremonias ejus, et ut non daremus filias nostras populo terræ, et filias eorum non acciperemus filiis nostris. Populi quoque terræ, qui important venalia, et omnia ad usum per diem Sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in Sabbato et in die sanctificato. Et dimitemus annum septimum. et exactionem universæ manus. Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri. ad panes propositionis, et ad sacrificium sempiternum, et in holocaustum sempiternum, in Sabbatis, in kalendis, in solemnitatibus, et in sanctificatis, et pro peccato: ut exoretur pro Israel, et in omnem usum domus Dei nostri.

Sortes ergo misimus super oblationem lignorum, inter sacerdotes, et Levitas, et populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, a temporibus anni usque ad annum, ut arderent super altare ⁷ Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Mosis: et ut afferremus primogenita terræ nostræ, et primitiva universi fructus omnis ligni. ab anno in annum, in domo Domini. Et primitiva filiorum nostrorum et pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, et primitiva boum nostrorum et ovium nostrarum, ut offerrentur in domo Dei nostri, sacerdotibus qui ministrant in domo Dei nostri: et primitias ciborum nostrorum et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vindemiæ quoque et olei, afferremus sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, et decimam partem terræ nostræ Levitis. Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. Erit autem sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, et Levitæ offerent decimam partem decimæ suæ in domum ⁸ Dei nostri, ad gazophylacium in domum thesauri. Ad gazophylacium enim deportabunt filii Israel, et filii Levi, primitias frumenti, vini et olei: et ibi erunt vasa sanctificata, et sacerdotes, et cantores, et janitores, et ministri, et non dimitemus domum Dei nostri.

⁵ Constanter Regin. ms., Phet Moab, et paulo post Iezachia pro Ezechia. Alias variantes lectiones e regione adnotamus.

⁶ A Scholiaste quopiam margini appositum lemma istiusmodi, Fræderis verba narrantur, temere Reginæ ms. hic adsuit contextui.

⁷ Reginæ ms., ut arderent semper ante altare, etc., cum impressa autem lectione Hebræus textus לֵבָי; qui et subsequens Mosis nomen tacet.

⁸ Idem ms., Levitæ offerunt in decimam partem decimæ. quas in domum, etc., lapsu, ut videtur, scribarum.

[Cap. XI.] Habitaverunt autem principes populi in Jerusalem : reliqua vero plebs misit sortem ut tollerent unam partem de decem qui habitaturi essent in Jerusalem civitate sancta, novem vero partes in civitatibus. Benedixit autem populus omnibus viris qui se sponte obtulerant ut habitarent in Jerusalem. Hi sunt itaque principes provinciæ, qui habitaverunt in Jerusalem, et in civitatibus Juda. Habitavit [Al. add. autem] unusquisque in possessione sua, in urbibus suis, Israel, sacerdotes, Levitæ, Nathinæi, et filii servorum Salomonis.

Et in Jerusalem habitaverunt de filiis Juda et de filiis Benjamin : de filiis Juda, Athaia filius Aziam, filii Zachariæ, filii Amariæ, filii Saphatiæ, filii Malaleel : de filiis Phares, Maasia filius Baruch, filius Colboza, filius Azia, filius Adaia, filius Joiarib, filius Zachariæ, filius Silonitis ; omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Jerusalem, quadringenti sexaginta octo viri fortes.

Hi sunt autem filii Benjamin ; Sellum filius Mossollam, filius Joel, filius Phadaia, filius Colaia, filius Masia, filius Etheel, filius Isaia, et post eum Gebbai. Sellai ¹, nongenti viginti octo, et Joel filius Zechri præpositus eorum, et Judas filius Senua super civitatem secundus.

Et de sacerdotibus, Idaia filius Joarin, Jachin, Saria filius Helciæ, filius Mosollam, filius Sadoc, filius Moraioth, filius Ahitub [Al. Achitob] princeps domus Dei, et fratres eorum facientes opera templi, octingenti viginti duo.

Et Adaia filius Jeroam, filius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariæ, filius Phesur, filius Melchiæ, et fratres ejus principes patrum : ducenti quadraginta duo. Et Amassai filius Azreel, filius Ahazi ², filius Mosollamoth, filius Emmer, et fratres eorum potentes nimis : centum viginti octo, et præpositus eorum Zabdiel filius potentium.

Et de Levitis Sebenia ³ filius Asub, filius Azaricam, filius Asabia, filius Boni, et Sabathai et Josabed, super [Al. ald. omnia] opera quæ erant forinsecus in domo Dei, a principibus Levitarum,

Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, filius Asaph, princeps ad laudandum et ad constituendum in oratione ⁴, et Bebecia secundus de fratribus ejus, et Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithun, omnes Levitæ in civitate sancta ducenti octoginta, quatuor.

Et janitores, Accub, Temon, et fratres eorum, qui custodiebant ostia : centum septuaginta duo. Et reliqui ex Israel sacerdotes et Levitæ in universis civitatibus Juda, unusquisque in possessione sua ⁵.

Et Nathinæi, qui habitabant in Ophel, et Siaba, et Gaspah de Nathinæis. Et episcopus Levitarum in Jerusalem, Azzi filius Bani, filii Asabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ. De filiis Asaph, cantores in ministerio domus Dei. Præceptum quippe regis super eos erat, et ordo in cantoribus per dies singulos :

A et Phathalia filius Mesebel, de filiis Zera filii Juda in manu regis, juxta omne verbum populi, et in domibus per omnes regiones eorum.

De filiis Juda habitaverunt in Cariath-Arbe et in filiabus ejus : et in Dibon, et in filiabus ejus et in Cabseel, et in viculis ejus, et in Jesue, et in Mola-da, et in Bethphaleth, et in Asersual, et in Bersabee et in filiabus ejus, et in Siceleg, et in Mochona ⁶, et in filiabus ejus, et in Remmon, et in Saraa, et in Jerimuth, Zanoo, Odollam, et in villis earum, Lachis et regionibus ejus, et Azeca, et filiabus ejus. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennom.

Filii autem Benjamin, a Geba, Mechmas et Aia ⁷, et Beth-El, et filiabus ejus : Anathoth, Nob, Anania, Asor, Rama, Gethaim, Adid, Seboim, et Neballat, Lod, et Ono valle artificum. Et de Levitis portiones Judæ et Benjamin.

[Cap. XII.] Hi sunt autem sacerdotes et Levitæ, et qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel ⁸, et Josue : Sara, Jeremias, Ezra [Al. Esdras], Amaria, Melluch. Attus, Sechenias, Reum, Merimuth, Addo, Genthon. Abia, Miamin, Madia, Belga, Semeia, et Joiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Helcia, Idaia. Isti principes sacerdotum, et fratres eorum, in diebus Josue.

Porro Levitæ, Jesua, Bennui, Cedmiel, Sarabia, Juda, Mathania, super hymnos ipsi et fratres eorum, et Bebecia atque Anni, et fratres eorum. unusquisque in officio suo. Jesue [Al. Josue] autem genuit Joiacim, et Joiacim genuit Eliasib, et Eliasib genuit Joiada, et Joiada genuit Jonathan ⁹, et Jonathan genuit Jeddoa.

In diebus autem Joacim erant sacerdotes et principes familiarum. Saraïæ, Amaria ¹⁰. Jeremiæ. Anania. Ezræ, Mosollam, Amariæ, Johanan. Milicho, Jonathan. Sebeniæ. Joseph. Arem, Edna. Maraioth, Elei. Adaïæ, Zacharia. Genthon, Mosollam. Abiæ, Zecri, Miamin, et Moadiæ, Phelti. Belgæ, Sammua. Semaïæ, Jonathan. Joiarib, Mathanai. Jodaïæ [Al. Joiadæ], Azzi. Sellai, Belai. Amoc, Eber. Helciæ, Asebia. Idaïæ, Nathanael.

Levitæ in diebus Eliasib, et Joiada, et Johanan, et Jeddoa, scripti principes familiarum, et sacerdotes in regno Darii Persæ.

Filii Levi principes familiarum, scripti in libro Verborum Dierum, et usque ad dies Jonathan, filii Eliasib. Et principes Levitarum, Asebia, Serebia, et Jesue [Al. Josue] filius Cedmiel : et fratres eorum per vices suas, ut laudarent et confiterentur juxta præceptum David viri Dei, et observarent æque per ordinem ¹¹. Mathania, et Bebecia, Obedia Mosollam, Telmon, Accub, custodes portarum et vestibulorum ante portas.

Hi in diebus Joiacim [Al. Joacim] filii Josue, filii Josedec, et in diebus Neemiæ ducis, et Ezræ sacerdotis scribæque.

In dedicatione autem muri Jerusalem, requisierunt Levitas de omnibus locis suis, ut adducerent

¹ Ms. Reginæ, filius Asaia, et post eum Gabbas pro Isaia, et Gebbai : paulo etiam superius Malehel, pro Malaleel præferbat.

² Iterum hic, Ezriel, et Saazi, pro Azrael, et Ahazi, legit.

³ Rectius ad Hebræam scripturam שמעיה Vulgati efferunt Semeia. Mss. vero cum nostri, tum quos Martianæus consuluit, impressam lectionem pariconsensu retinent. Paulo post Zehedei, pro Zebedei Regius legit.

⁴ Hebræus habet ראש התהלה, quod est princeps exorationis, pro quo Hieronymus videtur legisse התהלה, ה, scilicet pro ה medio. Neque porro lectionem mutuatus est ex LXX, qui totum fere hunc versiculum prætermittunt.

⁵ Reginæ ms., in civitate sua. Mox Ofel, et Siaba pro Ophel, et Siaba.

⁶ Legit idem ms., Sicileg et Monochona : mox Adollam, pro Odollam, et Exea et filia ejus, et remanserunt, etc., pro Azeca et filiabus ejus, etc.

⁷ Idem ms., Achia, Vulgat. Hai, et paulo post Onna, pro Ono.

⁸ Voces filio Salathiel in Reginæ ms. desiderantur. Infra legit Semaia et Joarib, pro Semeia et Joiarib, etc.

⁹ Alibi Johannanum, pro Jonathano, post Josephum atque Eusebium ipse legit S. Pater in Commentariis in Daniele.

¹⁰ Ita quidem et nostri habent mss. ; verius autem, juxta Hebræum saltem textum, Vulgati præferunt Maraiæ.

¹¹ Reginæ ms., observarent ea quæ per ordinem, etc.

eos in Jerusalem, et facerent dedicationem et lætitiã in actione gratiarum, et cantico, et in cymbalis, psalteriis, et citharis.

Congregati sunt ergo filii cantorum de campes-tribus circa Jerusalem, et de villis Nethuphati, et de domo Galgal, et de regionibus Gebba et Azma-¹veth, quoniam villas ædificaverunt sibi cantores in circuito Jerusalem. Et mundati sunt sacerdotes et Levitæ, et mundaverunt populum, et portas et murum. Ascendere autem feci principes Juda super murum, et statui duos choros ²laudantium magnos. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam Sterquilinii. Et ivit post eos Osaias, et media pars principum Juda, et Azarias, Ezra, et Mosollam, Juda, et Benjamin, et Semeia, et Jeremias. Et de filiis sacerdotum in tubis, Zacharias filius Jonathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Asaph, et fratres ejus, Semeia, et Azareel, Malalai, Galalai ³, Maai, Nathanael, et Judas, et Anani, in vasis cantici David viri Dei: et Ezra scriba ante eos in porta Fontis. Et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David, in ascensu muri super domum David, et usque ad portam Aquarum ad orientem. Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso, et ego post eum, et media pars populi super murum et super turrim Furnorum, et usque ad murum Latissimum, et super portam Ephraim, et super portam Antiquam, et super portam Piscium et turrim Ananeel, et turrim Emath: et usque ad portam Gregis: et steterunt in porta Custodiæ, steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, et ego, et dimidia pars magistratum mecum. Et sacerdotes, Eliacim, Maasia, Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Anania in tubis, et Maasia, et Semeia, et Eleazar et Azzi, et Joanan, et Melchia, et Elam, et Ezer. Et clare cecinerunt cantores et Jezraia præpositus, et immolaverunt in die illa victimas magnas, et lætati sunt: Deus enim lætificaverat eos lætitiã magna: sed et uxores eorum et liberi gavisi sunt, et audita est lætitiã Jerusalem procul.

Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophilaciã thesauri ad libamina, et ad primitias, et ad decimas, ut introferrent ⁴per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, sacerdotes et Levitas: quia lætificatus est Juda in sacerdotibus et Levitis astantibus. Et custodierunt observationem Dei sui, et observationem expiationis, et cantores, et janitores juxta præceptum David et Salomonis filii ejus, quia in diebus David et Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum, in carmine laudantium, et confitentium Deo. Et omnis Israel, in diebus Zorobabel, et in diebus Nehemiæ, dabant partes cantoribus et janitoribus per dies singulos, et sanctificabant Levitas, et Levitæ sanctificabant filios Aaron.

[Cap. XIII.] In die autem illo lectum est in volumine Mosi, audiente populo: et inventum est scriptum in eo quod non debeant introire Ammonites et Moabites in Ecclesiam Dei usque in æternum: eo quod non occurrerint filiis Israel eum pane et aqua, et conduxerint adversus eum [Al. eos] Balaam, ad maledicendum eis et convertit Deus noster maledictionem in benedictionem.

¹ Reginæ ms., *Gabe et Azamabeth.*

² In eodem ms. *Ascenderunt autem principes Judæ super murum et statuit duos choros, etc.*

³ Nomen *Galalai* deest in eodem ms., qui et *Maia* pro *Maai* legit.

⁴ Alia est in Hebræo, prout nunc certe habetur, sententiã, hæc nimirum, *ut coacervarent per eos ex agris civitatum partes sacerdotum Hier; qui principes civitatis vertit, facile legerit שרי sarei pro שדי sadai, sive ג pro ד. Concinnant tamen Hieronymo Syriaca versio, Præfectorum civitatis, et*

Factum est autem, cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel. Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat præpositus in gazophilacio domus Dei nostri, et proximus Tobię.

Fecit ergo sibi gazophilacium grande, et ibi erant ante eum reponentes munera, et thus, et vasa, et decimam frumenti, vini, et olei, partes Levitarum, et cantorum, et janitorum, et primitias sacerdotales.

In omnibus autem his non fui in Jerusalem, quia anno tricesimo secundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, et in fine dierum rogavi regem ⁵.

Et veni in Jerusalem, et intellexi malum quod fecerat Eliasib Tobię, ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei. Et malum mihi visum est valde. Et projeci vasa domus Tobię foras de gazophilacio: præcepique, et emendaverunt gazophilacia: et retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, et thus. Et cognovi quoniam partes Levitarum non fuissent datæ: et fugisset unusquisque in regionem suam de Levitis, et cantoribus et de his qui ministrabant: et egi causam adversus magistratus, et dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, et feci stare in stationibus suis. Et omnis Juda apportabat decimam frumenti, vini, et olei, in horrea. Et constituimus super horrea Selemiam sacerdotem, et Sadoc scribam, et Phadaïam de Levitis, et juxta eos Anon filium Zechur, filium Mathaniæ: quoniam fideles comprobati sunt, et ipsis creditæ sunt partes fratrum suorum,

Memento mei, Deus meus, pro hoc ⁶, et ne deleas miserationes meas, quas feci in domo Dei mei, et in cæremoniis ejus.

In diebus illis vidi in Juda calcantes torcularia in Sabbato ⁷, portantes acervos, et onerantes super asinos vinum, et uvas, et ficus, et omne onus, et inferentes in Jerusalem die Sabbati. Et contestatus sum, ut in die qua vendere liceret, venderent. Et Tyrii habitaverunt in ea, inferentes pisces, et omnia venalia: et vendebant in Sabbatis filiis Juda in Jerusalem: et objurgavi optimates Juda, et dixi eis: Quæ est hæc res mala quam vos facitis, et profanatis diem Sabbati? Numquid non hæc fecerunt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, et super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israel violando Sabbatum.

Factum est itaque, cum quievissent portæ Jerusalem in die Sabbati, dixi: et clausurunt januas, et præcepi ut non aperirent eas usque post Sabbatum: et de pueris meis constitui super portas, ut nullus inferret onus in die Sabbati. Et manserunt negotiatores, et vendentes universa venalia, foris Jerusalem semel et bis. Et contestatus sum eos, et dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? si secundo hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in Sabbato. Dixi quoque Levitis, ut mundarentur, et venirent ad custodiendas portas, et sanctificandum diem Sabbati: et pro hoc ergo memento mei, Deus meus, et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum.

Sed et in diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, et Moabitidas. Et filii eorum ex media parte loquebantur Azotice, et ne-

LXX. Rursum vero S. Pater, qui vertit *in decore gratiarum actionis*, pro quo Syrus, *quemadmodum scriptum est in libro Legis*, videtur legisse תורה thoda, pro תורה thora, iterum nempe *Daleth* pro *Res*.

⁵ Ms. Reginæ, *rogavi eum, et veni, etc.*

⁶ Interferit Reginæ ms. hic voces, *in bono*, quod pridem studiosus nonnemo glossema posuerit ad libri oram.

⁷ Hic voces *in sabbato*, quæ tamen et in Hebr. resonant, Reginæ ms. tacet.

sciebant loqui Judaice et loquebantur juxta linguam populi et populi. Et objurgavi eos, et maledixi. Et cecidi ex eis viros, et declaravi eos et adjuravi in Deo ut non darent filias suas filiis eorum, et non acciperent de filiabus eorum filiis suis, et sibemetipsis, dicens: Numquid non in hujuscemodi re peccavit Salomon rex Israel? et certe in gentibus multis non erat rex similis ei, et dilectus Deo suo erat, et posuit eum Deus regem super omnem Israel: et ipsum ergo ad peccatum duxerunt mulieres alienigenæ. Nunquid et nos inobedientes faciemus omne malum grande

A hoc, ut prævaricemur in Deo nostro, et ducamus uxores peregrinas?

De filiis autem Joaida filii Eliasib sacerdotes magni, gener erat Sanaballat¹ Oronites, quem fugavi a me. Recordare. Domine Deus meus, adversum eos qui polluant sacerdotium, jusque sacerdotale et Leviticum. Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, et constitui ordines sacerdotum et Levitarum, unumquemque in ministerio suo; et in oblatione lignorum in temporibus constitutis, et in primitivis²: memento mei Deus meus, in bonum. Amen.

Explicit liber Ezræ.

¹ Mendose habet Reginæ ms. *generaret Sanaballat Toronitis*.

² Idem ms., *primiti*, qui et postremum verbum *Amen*, quod neque in Hebræo est, verius tacet.

PRÆFATIO HIERONYMI IN LIBRUM ESTHER¹.

Librum Esther variis translatoribus constat esse vitiatum, quem ego de archivis Hebræorum relevans, verbum e verbo pressius transtuli. Quem librum editio Vulgata laciniosis hinc inde verborum sinibus trahit²: addens ea quæ ex tempore dici po-

¹ Hunc librum cum Prologo ad duos Vaticanæ bibliothecæ vestustissimos codices mss. exegimus: alterum quem olim Reginæ Suecorum numero 7 prænotatum diximus, alterum Vaticano Palatinum numero præscriptum 24, quem oppido emendationem illo perspeximus.

² Plures mss. Codices, *verborum sinibus trahit*: nonnulli, *verborum sinibus* pro *sinibus*. Porro quam laciniosis sinibus traheretur liber Esther in exemplaribus veteris Vulgatæ Latinæ, testis est ms. noster num. 7, qui editionem Vulgatam usu receptam ante Hieronymum complectitur. Tot enim tantaque ibi addita leguntur, quæ ex tempore dici poterant et audiri; ut vix ea conjecturis assequi potuissemus, nisi adhuc scripta nobis superessent in prædicto antiquo monumento San-Germanensi. Quis namque credidisset pro unico versiculo quinto capituli decimi quarti, ista ab auctore ejus editionis veteris Latinæ fuisse subjecta? «Ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam Noe in aquis diluvii conservasti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Abraham in trecentis et decem octo viris novem reges tradidisti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Jonam de ventre ceti liberasti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Ananiam, Azariam, Misael de camino ignis liberasti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Daniel de lacu leonum eruisti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Ezechia regi Judæorum morte damnato, et oranti pro vita, miseratus es, et donasti ei vitæ annos quindecim: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu Annæ petenti in desiderio animæ filii generationem donasti: ego audivi in libris paternis meis, Domine, quoniam tu complacentes tibi liberas, Domine, usque in finem, » etc. Multa alia occurrunt in hac editione Vulgata, quæ fidem faciunt Hieronymi verbis: quod quidem fatebuntur studiosi quique viri si eam perlegerint in appendice nostra Veteris Instrumenti. MART.

³ Ms. San-Germanensis num. 4 ac Memmianus Canon hoc modo legunt, *sicut solitum est, sæcularibus diciplinis*. Idem tamen codex Memmianus notat

B terant, et audiri, sicut solitum est scholaribus diciplinis³ sumpto themate, excogitare quibus verbis uti potuit qui injuriam passus est, vel ille qui injuriam fecit. Vos autem, o Paula et Eustochium⁴, quoniam in Bibliothecas⁵ Hebr. studuistis intrare,

in margine aliam lectionem, nempe *Scholaribus*. MART.

⁴ Junioem Paulam intellige quia Paula Eustochii mater defuncta erat ante Latinam istam translationem ex Hebræo, uti plane liquet ex iis quæ de libro Esther Hieronymus scripsit Præfatione in Josue, quam consuli omnino volumus. Nec quemquam moveat quod nomen junioris virginis positum legatur ante nomen Eustochii, cujus et fratre neptis fuit Paula filia Lætæ: sic enim fieri amat apud exscriptores, qui in libris Hieronymianis quotidie scriptitabant, *o Paula et Eustochium*. Nesciebant alteram Paulam, nesciebant tempus scriptionum Hieronymi: quid igitur mirum, si ordinem perverterint in hac vocandi formula? MART.

— Sunt qui pro *Paula et Eustochium*, substitui velint, *Domitio et Rogatiane*, quibus hunc fuisse inscriptum abs Hieronymo librum gemino ex capite argumentantur. Primum, quod in Prologo ad Esdras, ut simul *Esther ex Hebræo transferret*, rogari se ab iis, dixerit S. Pater. Alterum, quod Paula mater Eustochii antea obiisset quam hanc interpretationem Hieronymus adornaret. Ac prius quidem argumentum, quod falsæ lectionis præjudicio nititur, nullo negotio exsufflamus: ac dudum nos juxta Martianæum ab eo loco Prologi in Esdras, ad mss. fere omnium fidem, *Estheræ* nomen amovimus, ac satis manifesto ostendimus, fuisse illud temere librariorum culpa importatum. Alteri autem argumento repositum a Martianæo eum eruditorum vulgo, non hic Paulam Eustochii matrem, sed juniorem debere intelligi, Lætæ filiam, ex fratre neptim Eustochii: illudque scribtorum oscitantia, ac receptæ in his ponendis nominibus consuetudini imputandum, quod amitæ neptis, seniori junior præponitur, Nobis quid hac super re videatur, quandoquidem hæc non longius a Notarum proposito abducerent, in præfixa huic Tomo Præfatione dicendum est.

⁵ Apud veteres *Biblia Sacra* appellabantur *Bibliothecæ*: quare intrare Hebræorum Bibliothecas nihil aliud id significat, quam esse sufficientem legendis ac intelligendis voluminibus Hebræis Scripturæ sacræ: in quo religiosæ feminæ, Christique sponsæ